

ST

IL

ETTEN

NR 1/99 ÅRGÅNG 14.

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING SVERIGE.

Independent Living Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

Hennes effektiva sätt att lyfta fram våra frågor i media var obekvämt för regeringen.

Inger Claesson Wästberg avgår som handikappombudsman, sid 4 och 9

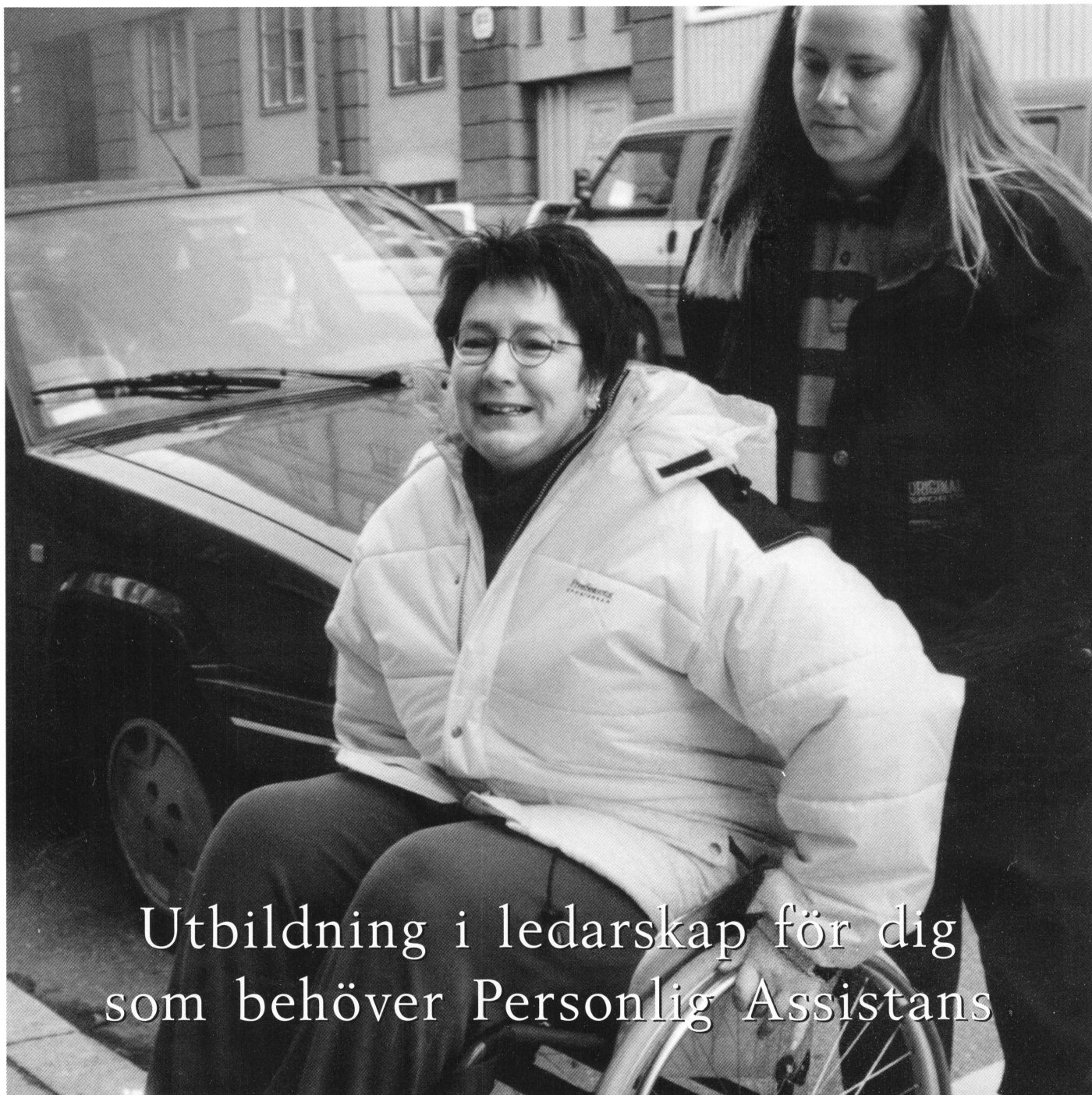
Foto: Stefan Sundqvist

I Sri Lanka kan otillgänglighet vara en helig ko, sid 5

Foto: John Wahlbärj

“Lindqvists nia”
framlagd, sid 4 (ledare)

Utbildning i ledarskap för dig som behöver Personlig Assistans

UTBILDNINGEN VÄNDER SIG både till dig som är intresserad av assistans genom STIL och till dig som behöver Personlig Assistans men bara vill veta mer. Vi lär ut tekniker för rekrytering, arbetsledning och konflikthantering, pratar om assistansens betydelse för våra liv, dina lagliga rättigheter, beräknar ditt behov av assistanstimmar, går igenom arbetsmiljölagen m m. Och kanske viktigast av allt, vi delar varandras erfarenheter. Fyll gärna i talongen och posta eller faxa din anmälan senast 7 dagar före startdatum. Antalet deltagare per omgång är begränsat.

Som medlem i kooperativet STIL blir du arbetsledare. STIL blir arbetsgivare för

dina assistenter. Det betyder att du har största möjliga kontroll och delar arbetsgivaransvaret med alla andra medlemmar. Den lösningen gör dig fri att forma din vardag samtidigt som assistenterna kan känna sig trygga hos en stor och stabil arbetsgivare. STIL har nära 220 arbetsledare över hela Sverige och över 1500 assistenter anställda.

Som arbetsledare har du rösträtt i STIL. Genom den kan du vara med och utveckla STILmodellen. Kanske vill du ta hela ansvaret och kandidera till styrelsen? Vilken annan form för Personlig Assistans ger dig full kontroll över både din assistans och din assistansanordnare?

Omg 1: 3/5, 5/5, 10/5 o 12/5 kl 13-16.00 ☐
Omg 2: 5/6 kl 10-17.00 o 6/6 kl 10-17.00 ☐

Namn

Gata

Postadress

Tel

När anmälan är bekräftad av STIL betalar jag avgiften om 500 kronor till postgirokonto 736670-1 senast dagen innan utbildningen börjar (Märk avin med omgångsnr).

STIL

Bondegatan 39 • 116 33 Stockholm • www.stil.se
tel 08-50622150 • fax 08-50622170

Linköpingsvägen 7 • 857 31 Sundsvall • tel 060-538312

Independent Living Sverige

Independent Living i Sverige, arbetar handikapp-politiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verk samma sanktioner på områden som tex tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL Sverige, är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen, förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemsskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för *Independent Living Sverige* och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, JAG, Jämlighet, Assistans och Gemenskap, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers

Repro: SG idé & Tryck, Gbg

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka

Postadress: STILs kansli:

Bondegatan 39,

116 33 Stockholm Tel: 08.50622150

Fax: 08.50622170

E-mail: bjorn.jideus@stil.se eller

johan.sjogren@stil.se

eller

STIL c/o Roland Ewers,

Pl 420, 430 10 Tvååker,

tel: 0340/450 98, fax: samma,

E-mail:

roland.ewers@varberg.mail.

telia.com

Dikt om förbannad lögn

*Var det möjligt i valet i höst
att på Kommunförbund och RFV
lägga sin stadgade enskilda röst
Kommer givetvis inte på tal
Mig veterligt har ingen av dessa
sig givit till känna för val.
Den politik de för ska du veta,
för politik det är vad de gör,
Den sker i för oss det diskreta
och saknar demokratiskt gehör*

*Så vill man till exempel rasera
den lag som blev seklets succé
för många att vardag och helg planera
och säkra en livskvalité
Men knepen är enkla och kända
Man tillgriper ny strategi
erkänner brister kanhända
men ränderna dom sitter i*

*Med kniven i ryggen på offret
man stadfäster tydligt sin makt
med skrifter som Rättviseboken
och kommunernas bok sluter pakt
och fångar väl media på kroken
så medborgare var på din vakt.*

Ett aktuellt pressmeddelande från RFV:

”Riksförsäkringsverket vill att den som har personlig assistent ska få en bättre insyn i hur assistentanordnarna beräknar sina kostnader och andra förhållanden hos assistentanordnaren, som ofta är en kommun, ett kooperativ eller ett företag.

Kommentar: Bättre insyn än de medlemmarna har i sina egna kooperativ är svårt att åstadkomma, men en ordentlig redovisning av kommunernas kostnader är säkert medborgarna betjänta av. Var någonstans i det övriga näringslivet finns f.ö. liknande krav från myndigheterna??!

Om bl.a. detta förmynderi och rävspel bortom lagar, riksdagsbeslut och folklig opinion handlar årets första nummer av STILETTEN.

Redaktören

INNEHÅLL

IL Sverige-information, *sid 3*

Ledare, *sid 4*

Sri Lanka, *sid 5*

Medborgarrätt och lagändring nu!, *sid 9*

Nu blir även tänderna en del av kroppen, *sid 13*

Tips vid joystickproblem, *sid 13*

Är det fult att vara diskriminerad, *sid 14*

Kommuner trotsar FN, *sid 15*

Motion om bättre handikappkunskap vid arkitektutbildning, *sid 16*

Motioner för lagstiftning, *sid 17*

Independent Living vill ge HO mer makt, *sid 18*

”En samlad lag om vård och omsorg”, *sid 19*

”Rättviseboken”, *sid 21*

Debatt: Skriften är falsk och omoralisk, *sid 25*

Du Medmänniska, *sid 26*

Att rekrytera personlig assistent från arbetsförmedlingen, *sid 27*

Rättigheter – inte välgörenhet!

Decennier av paternalistisk politik med överbeskydd, marginalisering och vädjande om solidaritet för "de svagaste av de svaga" har satt sina spår. Begrunda den följande brevväxlingen med en riksdagsledamot som svarade så här på Independent Living Sveriges enkät:

NN: "Jag svarar inte på dina direkta frågor utan hänvisar till partiets alt. budget med extra pengar till handikappade i alla åldrar. Jag tycker ni glömmer de äldre handikappade som jag tror mår sämst...."

Mitt svar: "...vi har haft personlig assistans i ett antal år och utsätts fortfarande för förtryck i form av otillgänglighet, förmynderi och fördomar. Jag och min fru t.ex. vägrades av kommunen medgivande till adoption uttryckligen enbart p.g.a. mitt funktionshinder. Vi stred i 4 år upp till regeringsrätten eftersom kommunen överklagade varenda gång de förlorade. Vi vann. Men jag kan inte åka vanlig buss med min dotter, eller gå på barn-teater i centrum. När hon går i skolan kommer jag inte kunna delta vid föräldramöten p.g.a. trappor.

Våra erfarenheter visar att det inte enbart är en fråga om pengar, om bilstöd, assistansersättning, bostadsanpassningsbidrag. Vi kräver samma tillgång till samhället som alla andra har, på alla områden. Vi kommer inte att sälja ut vårt anspråk på medborgarrätten för 'extra pengar'.

Vi kräver lagar som definierar och skyddar vår medborgarrätt. Det ska inte vara frågan om solidaritet utan det ska vara lag på att exempelvis företag och myndigheter måste anpassa tjänster och produkter så att alla kan nyttja dem. När du stannar din bil vid rött ljus, så gör du det inte för att du tycker synd om den gamla damen som går över gatan eller för att du vill göra en god gärning. Du reflekterar överhuvudtaget inte. Du bromsar bara. Om du inte skulle göra det, riskerar du körkortet. Så vill vi också ha det. Det ska finnas lagar och förordningar som förbjuder diskriminering p.g.a. funktionshinder med kännbara sanktioner."

På detta svarar NN: "Jaghar vid alla mina partimöten denna vecka sagt att vi i partiet måste BRY OSS. Detta är omsorg om de som behöver hjälp. Vi kämpar på"

Inte alla förstår att vi är en minoritet som diskrimineras, att det i högsta grad är en politisk – inte en humanitär – fråga. Men det ligger förändringar i luften. På konferensen som Independent Living-rörelsen i Göteborg arrangerade (sid. 9-12) berättade Bengt Lindqvist, ordförande i Bemötandeutredningen, om sitt förslag till ett grundlagstillägg med diskrimineringsförbud p.g.a funktionshinder. Nu är vi inte längre ensamma med detta krav.

En som har förstått vårt behov av både individuellt stöd och generell anti-diskrimineringslagstiftning är Inger Claesson Wästberg som nu lämnar sitt ämbete som Handikappombudsman efter 5 år. Som politisk sakkunnig i Bengt Westerbergs socialdepartement skrev hon det mesta av LSS, som Handikappombudsman har hon kartlagt omfattningen av diskrimineringen och behovet av lagstiftning i Sverige. Hennes arbete har varit obekvämt för regeringen, eftersom det visar att Sverige inte uppfyller de mänskliga rättigheterna när det gäller människor med funktionshinder. Den etablerade handikapprörelsen har inte heller gillat henne. Istället för att lära sig av hennes effektiva sätt att föra ut sitt budskap i medierna har man sett henne som konkurrent. (Läs Independent Living Sveriges remissvar till utredningen om Handikappombudsmannen på sid. 18). Den svenska Independent Living-rörelsen har i henne en stark allierad – även i framtiden, hoppas vi.

Bemötandeutredningen är klar

Några timmar innan det nya numret av STILETTEN lämnades till tryckeriet fick redaktionen pressmeddelandet om utredningen. Bland annat läser vi där om förslaget om att skriva rätten till delaktighet in i grundlagen.

Bra, men räcker det? Kan ett sådant grundlagstillägg användas som verktyg för anpassning av allmänna färdmedel, när kommunen hävdar att färdtjänsten redan gör oss "delaktiga" i stadstrafiken? Kommer det att underlätta arbetet med att tillgängliggöra all utbildning på alla nivåer, när stat och kommuner redan tillhåller fyra s.k. riksgymnasier där funktionshindrade elever från hela landet är "delaktiga" i utbildningen? Man har försvarat dessa lösningar och andra i decennier med påståendet att de främjar vår "normalisering" och "integrering". Risken är att "delaktighet" blir ytterligare ett alibi för att utestänga och undanknuffa oss med särlösningar. Independent Living-rörelsen kräver ett tillägg med förbud av diskriminering. Att upphandla buss och tåg, att utestänga folk från skolor och universitet är de facto diskriminering.

Pressmeddelandet nämner det önskvärda med attitydförändringar men föreslår ingen generell anti-diskrimineringslag med kännbara sanktioner – i motsats till flera riksdagsmotioner som anför andra länders positiva erfarenheter med sådana lagar.

Det är inte fler honnörsord som saknas utan lagstiftning med tänder som skydd av våra mänskliga och medborgerliga rättigheter!

Adolf Ratzka*

Här blir det trångt

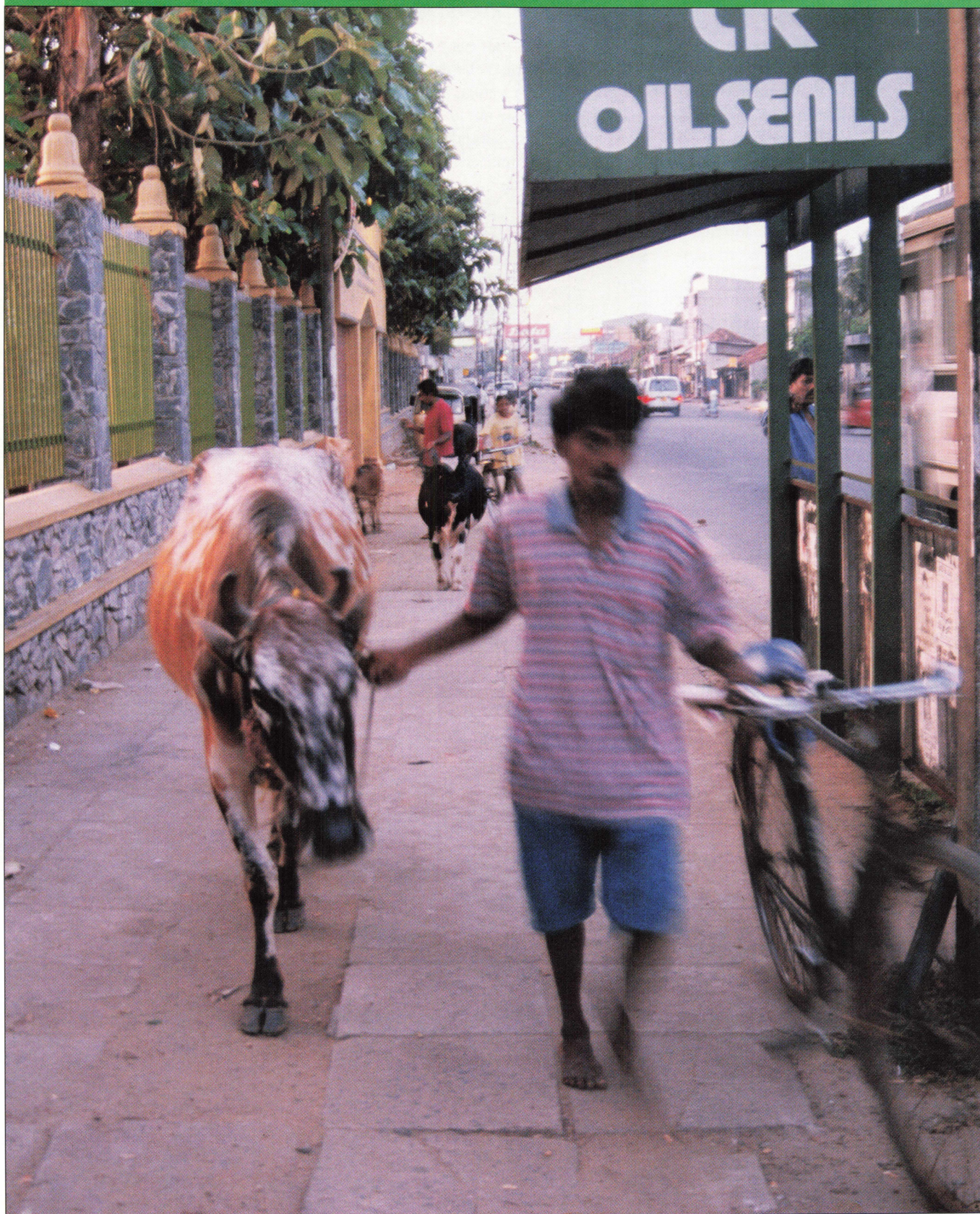

Foto: Stefan Sundqvist

Ulla Lovén träffade Stefan Sundqvist som varit i Sri Lanka

"Vi är alla i grunden lika"

– Sri Lanka - det är verkligen Asien. Allt är kaos. I Australien, Tyskland eller USA förstår man samhällsordningen: hur man rör sig på gatorna, hur trafiken fungerar, hur man handlar. Men i Sri Lanka ser man kossorna på gatan och undrar: vem äger dom? Varför går dom här fritt utan tillsyn om dom nu är guldvärda? Och så är det värmen, 30-35 grader. Jag älskar värme!

Stefan Sundqvist har rest mycket. Det var under en jordenruntresa för tio år sen som han råkade ut för en trafiko-lycka i Thailand och hamnade i rullstol. Men han har fortsatt att resa, nu senast i somras till Sri Lanka som SHIA-stipendiat (SHIA = Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening). Han var där i drygt fem veckor, för att lära känna landet lite, men framförallt för att se på handikappsituationen och sen berätta i Sverige om sina intryck.

KAMP FÖR EGEN BUTIK

– Det var i hemmiljöerna jag fann de största skillnaderna i förmågan att som funktionshindrad påverka den egna situationen, säger Stefan. Och den skillnaden bottnade oftare i sociala och ekonomiska förhållanden än i handikappets art. Jag mötte dem som kämpat själva, individuellt. De har förmågan att se den underförstådda samhällsstrukturen, hur det fungerar i den faktiska verkligheten och de vet hur man använder lagen för att kräva sin rätt. En funktionshindrad man som gick på knäna hade öppnat souvenirbutik och bodde bakom den. Butiken gick bra. Men det låg många års kamp bakom! Först hade han sålt sina souvenirer under ett plåttak utanför ett hotell. Hotellet ville köra bort honom. I tre år höll han sig kvar, 24 timmar om dygnet. Kompisarna kom med mat. Till sist genomdrev han sin lagliga rätt att sälja på gatan, fick ekonomisk kompensation av hotellet och kunde öppna en riktig butik på samma plats.

– En annan funktionshindrad man i rullstol hade startat en verkstad för tillverkning av tavelkriter. Han hade verkligen hittat sin nisch, hade bra inkomst och en trehjulig Honda-moppe.

– Ordföranden för de funktionshindrade kvinnorna i Sri Lanka imponerades jag också av. Det var en stark kvinna med många sunda idéer, en eldsjäl!

TIO SLEVAR OM DAN

– Men bor man ute på landsbygden, och det gör 80% i Sri Lanka, är det en fruktansvärt stor risk att man som funktionshindrad blir sittande, ensam och isolerad. Jag minns en kille som satt hemma och gjorde träslevar, kanske tio

Resource Development.

– För mig innebär CBR att lyfta dem som är längst ner, så att de förmår göra nåt själva. CBR ska bygga på vad folk vill ha. Risken är dock att man erbjuder tjänster i stället för att fråga: *Vad är det ni vill ha?* Jag tyckte nog att jag såg lite mycket av det senare i CBR-programmen. Men en sån attityd har jag sett lite överallt i världen, t.ex. i flyktingläger. Det är ju fråga om ett maktförhållande. Ger man makt till den som inte har,

Stefan Sundqvist jobbar på BOSSE, ett "Råd, stöd och Kunskapscenter" i Stockholm för funktionshindrade personer mellan 16 och 40 år. Stefan var tidigare kock men har nu avslutat studier vid Socialhögskolan i Stockholm. Foto: Ulla Lovén

om dan. "Hur kommer han ner till byn?" frågade jag. "Finns det nån möjlighet till skjuts?" "Varför ska han till byn?" frågade pappan.

– Man ser inte ens behoven, kommenterar Stefan. Bliv vid din läst!

Stefan såg en del CBR-projekt. CBR betyder Community Based Rehabilitation. På svenska säger man ofta bybaserad rehabilitering, men i Sri Lanka föredrar man uttolkningen Community Based

måste man avstå från den själv. Det är fruktansvärt svårt och tidskrävande.

INSTITUTIONER HAR PENGAR

– Frågan är om inte institutionerna ännu spelar en väldigt viktig roll för funktionshindrade i Sri Lanka, precis som i Sverige en gång. Handikapprörelsen här hemma har vuxit fram ur institutionerna, som jag ser det. Visst var de på gott och ont. Men man fann styrka i

Ulla Lovén träffade Stefan Sundqvist som varit i Sri Lanka

Tio slevar om dan

varann och fick lättare att kämpa.

– Likadant tror jag det är i Sri Lanka idag. Jag besökte t ex ett militärsjukhus, Ragama Military Hospital, för rehabilitering av krigsskadade soldater. Vad skulle de gjort om de inte haft sjukhuset? Här har de gemenskap. Och de har pool, sporthall och bra sportrullstolar – militären ha pengar! De tillverkar också egna proteser. Importerade proteser är svindyra, en halvårslön för en knäled. De har trehjuliga moppar. Och trä-

fått en ryggmärgsskada, skulle gifta sig men var väldigt tveksam hur han skulle lyckas med sitt sexuella liv. Hellre hade han dött på slagfältet, sa han. Han rådfrågade mig. Det blir en väldigt nära kommunikation vid såna tillfällen, vi är alla i grunden lika.

– Jag var på ett allmänsjukhus också. Det var bara grabbar där. Dels är det ju till 90% grabbar som bryter nacken och hamnar i rullstol, dels är funktionshindrade kvinnor klart diskriminerade

– När Motivation-folket förmedlat sin kunskap har de gjort sitt och ger sig av.

– På allmänsjukhuset upplevde jag igen hur lika vi i grunden är. Jag fick jättemycket frågor av personlig art från grabbarna, om sex, om tjejer. Det blev verkligen grabbsnack. Hur bär man sig åt när man sitter i rullstol? Hur lever man? Hur gör du?

KOMMANDO ÖVER SITT LIV

– Något av det bästa jag såg i institutionsväg i Sri Lanka var Nylander Home. En svensk kvinna, Margit Nylander, tog initiativet till det för ett tiotal år sen, buren av en stark idé. Huset och marken var en gåva. Nu finns där ett kooperativ, som också är ett boendekollektiv. Det fungerar väldigt bra! Ett femtontal personer, kvinnor och män, bor och arbetar där. Några har bildat familj inom gruppen och fått barn. De tillverkar rullstolar och även träleksaker som exporteras till bl.a. Tyskland. De beslutar själva, stärker varann, har kommandot över sina egna liv. Har ingen annan att skylla på när något går snett! Stöd får man från insamlade medel i Sverige och från Sida.

VARA TYDLIG OM SINA BEHOV

På sina resor har Stefan alltid med sig assistent. På den här resan fungerade det "helt underbart". Han hade bett en person han bara känt som arbetskamrat en kortare tid, Camilla, som han fattat förtroende för. Hon accepterade.

– Man måste vara tydlig om sina behov innan man ger sig av, säger Stefan. Och man måste vara tillfreds med sitt eget hjälpbehov. Det gäller förstås hemma också. Man vill inte bli omhändertagen utan ha hjälp med specifika saker. För att det ska fungera handlar det lika mycket om mitt förhållningssätt till vad jag behöver och hur jag uttrycker det, som om assistentens attityd och människosyn.

– Hur är det att ha kompisar som assistenter?

– På resor går det bra, säger Stefan. Då befinner man sig i en speciell situation, det är främmande mark för båda två. Hemma är det lite knepigare. Bru-

Förhållandena på landsbygden gör att det är svårare att bryta sig loss. Den här unge mannen tillverkar tio trä-slevar om dan. Hans familj förstår inte att han ibland kan vilja ta sig ner till till de andra ungdomarna i byn för en öl och lite sällskap. Foto: Stefan Sundqvist

ningsapparater som man vet hur man ska använda. Så är det inte överallt.

– På Ragama blev en sjukgymnast imponerad av min böjlighet och rörlighet. Han ville inte riktigt tro att jag är så förlamad som jag är. Han var tvungen att undersöka mig för att förvissa sig om det!

GRABBSNACK

– En av grabbarna på sjukhuset hade

vad gäller vård. De utsätts dessutom ofta för sexuellt övervåld.

– På det här sjukhuset jobbade den engelska biståndsorganisationen Motivation, på ett väldigt bra sätt. De finns på plats i två år. Lär ut hur man av inhemskt material tillverkar bra rullstolar, som klarar ruff mark, som man kan vara aktiv i, som kan fällas ihop. Den kostar 500 kronor att tillverka och säljs till samma pris.

Ulla Lovén träffade Stefan Sundqvist som varit i Sri Lanka

Felriktat bistånd förekommer

karen och assistenten kommer varann väldigt nära, det kan bli en lite svår situation om man är vänner. När det gäller allmän hjälp ställer kompisar upp och har så gjort hela tiden. En kompis ringde nyss och vill storhandla i morgon. Jag har bil, det har inte han. Ömsesidig hjälp!

ULLA LOVÉN

Faktaruta

SHIA, Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening, är ett gemensamt sekretariat för svenska handikapporganisationers bistånd till Asien, Afrika och Latinamerika – sammanlagt ett 60-tal projekt i 20 länder. SHIA representerar 16 handikapporganisationer och får stöd från Sida.

I Sri Lanka är idag fem svenska handikapporganisationer aktiva: DHR, FUB, SDR, SRF och Unga Synskadade US.

DHR, FUB, SDR och SRF arbetar gemensamt med utveckling av CBR, bybaserad rehabilitering, i två distrikt. Bland mycket annat har teckenspråksundervisningen utvecklats.

FUB har stött tillkomsten av ett hem för utvecklingsstörda hemlösa kvinnor.

US stöder yrkesvägledning vid School for the Blind, Ratmalana.

Det förekommer felriktat bistånd också! Här har oanvändbara rullstolar, skänkta av utländska organisationer och enskilda, lagts på hög. Foto: Stefan Sundqvist

En redaktionskommentar: Institutioner är kostsamma och bidrar på alla sätt till att cementera segregering och särbehandling. Det är billigare att t.ex. göra miljö och kollektivtrafik tillgänglig för alla, vilket är förutsättningen för funktionshindrades lika rätt till skola, arbete, studier, fritid, rätten att bilda familj o.s.v.

Apropå STILETTENS omslag nr 4, 98

Vid närmare kontroll av påståendet att Försäkringskassans förtröendeläkare har provision på sparade medel visade det sig att det experiment som utförts på Försäkringskassan i Västerås har upphört och uppgiften är alltså felaktig – idag.

RED

TIPSA STILETTEN

Medborgarrätt och grundlagsändring nu!

Medborgarrätt och grundlagsändring nu! Med underrubriken: Hur ser motståndet ut? Är det pengar, makt, medveten och omedveten diskriminering, och eller ren okunskap som är hindret i funktionshindrades kamp för medborgerliga rättigheter, var temat på Sheraton Hotel i Göteborg 24 februari. GIL, Göteborgskooperativet för Independent Livings ekonomiska respektive ideella förening arrangerade på initiativ av STILETTEN. Bland talarna fanns avgående Handikappombudsmannen, Inger Claesson Wästberg, Bengt Lindqvist, aktuell med sin nyligen framlagda "Bemötandeutredning" (i skrivande stund ännu ej framlagd), advokat Percy Bratt med folkrätt som specialitet, f.d. medicinalrådet Karl Grunewald samt för IL Sverige Rolf Bergfors. Journalist Göran Skytte höll i trådarna.

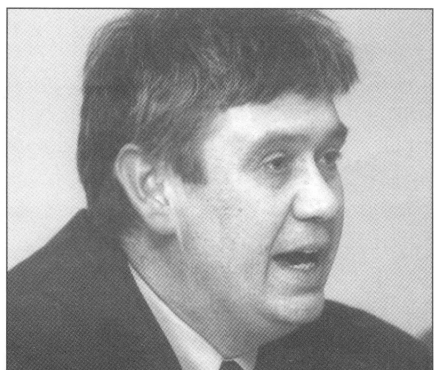

Avgående Handikappombudsmannen, Inger Claesson Wästberg:

"Mitt uppdrag har varit mycket tydligt preciserat i alla regleringsbrev (regeringens årliga beställning till statliga myndigheter). Uppdraget har varit att arbeta med FN:s standardregler. Först att göra dem kända och nu under senare år för att se hur Sverige lever upp till dem och att arbeta för att de ska omsättas i praktiken".

"Det visar sig att vi som tycker att vi är så duktiga, i själva verket ligger långt efter andra länder på det här området".

Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

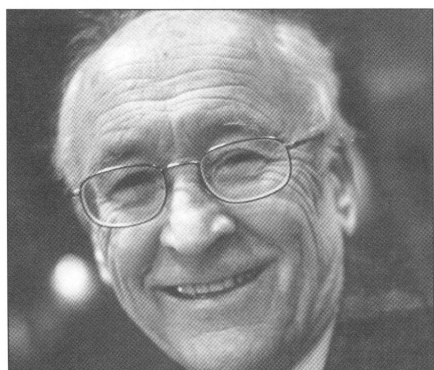

Percy Bratt, jurist med folkrätt som specialitet:

"Den människosyn som ligger bakom vår demokrati är viktig. Man måste visa respekt för varje människas lika värde. Detta är den grundbult i hela den idébas som utgör rättighetsjuridiken och som också demokratin vilar på".

"För att komma tillrätta med domstolstrotset måste man koppla tjänstemannautövan- det med ett juridiskt ansvar, så att man t.o.m. kan sätta människor i finkan, när brott är begångna".

Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

Karl Grunewald, f.d. medicinalråd i socialstyrelsen:

"Apropå underrubriken i seminariets tema: När det gäller tjänstemännen är motståndet till stor del medvetet. Politikerna är däremot ofta okunniga i sakfrågorna och därför omedvetna i sitt motstånd. De får inte heller den information de behöver från tjänstemännen".

"Det är oftast lättare att diskriminera i skydd av en grupp. Den 'kollektiva' diskrimineringen som Bengt Lindqvist nämnde måste diskuteras och analyseras".

Foto: Micke Berg

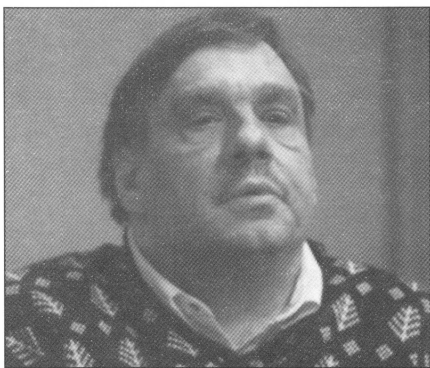
Bengt Lindqvist om bemötandeutredningen:

"Utredningen lägger bl.a. fram ett förslag om tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder". (Ett krav som IL Sverige länge framfört).

Utredningen innehåller enligt vissa källor även förslag om att länsstyrelserna ska kunna utdöma kraftiga vitesförelägganden för domstolstrotsande kommuner.

Foto: John Wahlbärj

Medborgarrätt och grundlagsändring nu! ➔

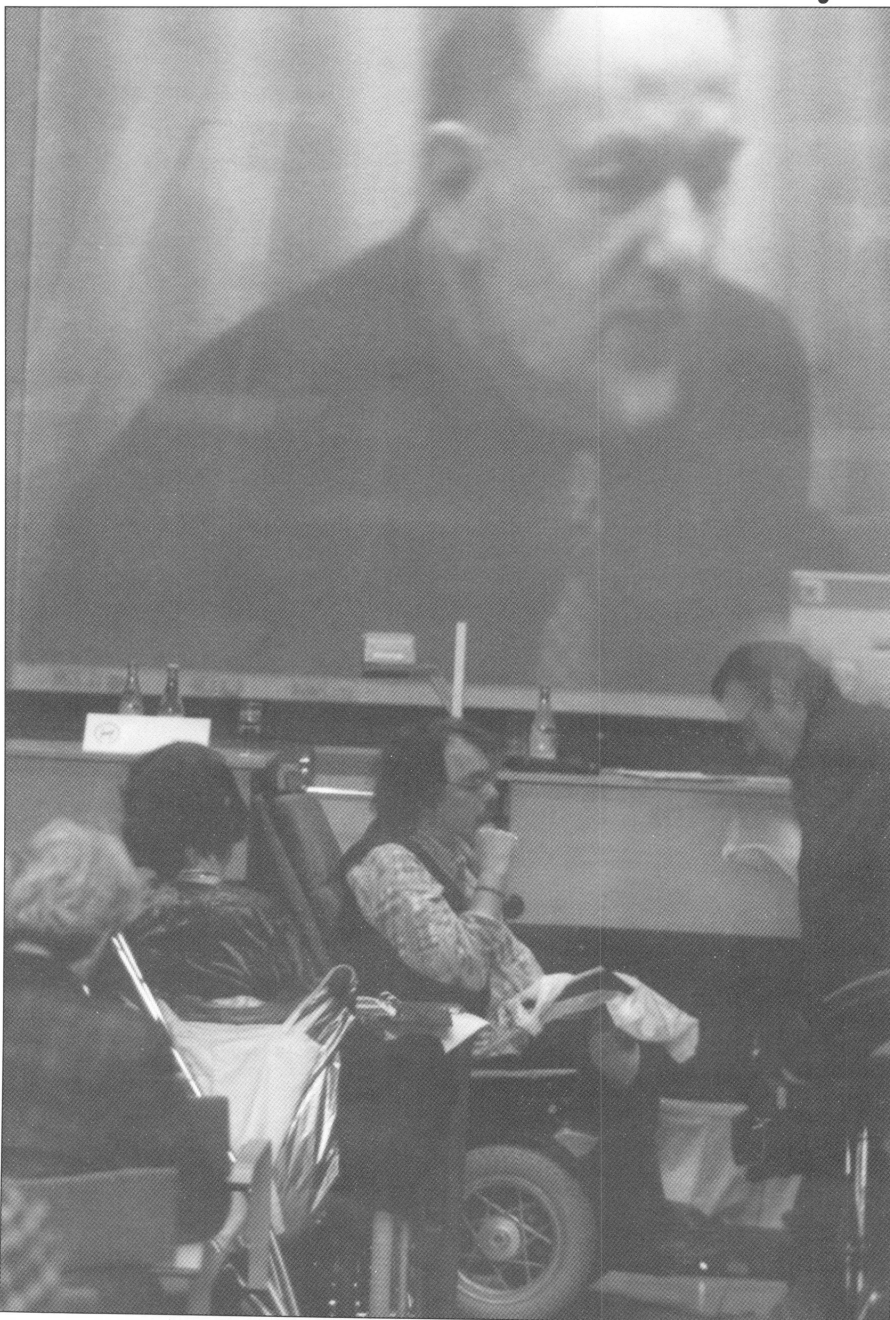
Rolf Bergfors representerade också Independent Living Sverige:

"Vi ställer krav på ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder".

"Ett sådant tillägg ska åtföljas av detaljlagstiftning på olika områden med möjligheter till kraftiga sanktioner".

Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

En laddad panel

Med stor entusiasm och mycket kunskap benades förutsättningarna ut vad gäller situationen för funktionshindrade i Sverige idag.

Journalisten Göran Skytte ledde konferensen och bollade ordet fram och tillbaks i den väl förberedda panelen på Sheraton Hotel i Göteborg.

Vår avgående handikappsombudsman Inger Claesson Wästberg började med att med eftertryck slå fast att hon hela tiden haft klara direktiv för hur hennes arbete ska gå till. Det har handlat om att föra fram FN:s standardregler och se hur de efterföljs i Sverige. Hon påpekade att dessa regler faktiskt kommit till på svenskt initiativ och efter svensk pådrivning. Hon berättade som exempel på hur reglerna tillämpas om sin senaste rapport, om situationen vad gäller tillgänglighet för funktionshindrade i Sverige.

Hälften av alla grundskolor är inte anpassade och hon pekar på bristerna i lagen. Socialtjänstlagen, LASS och LSS har alla förändrats till det sämre för den sökande. Kravet för att få LSS har ökat. Claesson Wästberg tar upp ett exempel där sökanden hade diagnosen schizofreni, hjärnskada och hörselnedsättning, men fick ett negativt besked från regeringsrätten. En prejudicerande dom, som eventuellt strider mot lagen.

ALLT FÄRRE FÅR MÖJLIGHETEN

Regeringen vill spara 1 miljard på personlig assistans och då blir konsekvensen att allt färre får möjligheten till sådan.

Socialtjänstlagen är på väg att förändras till en ren skyldighetslag istället för rättighetslag. I praktiken innebär det

Arrangemanget på Sheraton gjorde det möjligt för Bengt Lindqvist att delta från Stockholm. Detta tack vare en tvåvägsuppkoppling via Internet både vad det gällde bild och ljud.
Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST.

Medborgarrätt och grundlagsändring nu! ➔

att besluten inte kan överklagas, vilket innebär att kommunerna får större makt och individen mindre. HO efterlyser grundlagsändringar där det blir olagligt att diskriminera funktionshindrade. Idag kan en restaurangägare säga att du får inte komma in här för du har rullstol, utan att bryta mot lagen.

Hon avslutar med att konstatera hur trögt det är att förändra, när den allmänna inställningen är, att vi är bäst i Sverige på det här området och att den bilden i sig är ett hinder för självinsikt och analys.

Karl Grunewald gav i sitt anförande ett historiskt perspektiv (se STILETTEN nr 4, 98) och återkom i den påföljande debatten med ett längre inlägg om Kommunförbundets skrift *"En samlad lag om vård och omsorg?"*.

ETT TILLÄGG I EUROPAKONVENTIONEN SKULLE VARA EFFEKTIVT

Percy Bratt redogjorde för hur det står till med rättsskyddet och pekar på att vi i vårt land har generella lagar om människors lika rättigheter, men att de här lagarna i princip inte används. Därför efterlyste han att funktionshindrade ska omfattas av lagen mot diskriminering. För att få likställdhet skulle ett tillägg i Europakonventionen ge mer genomslag än ändringar i svensk grundlag, men det ena utesluter inte det andra menade han. Percy påtalade också det absurda i att nämndemän kan trotsa domstolsuslag utan rättslig påföljd.

SAMSTÄMMIGA SVAR I BEMÖTANDEUTREDNINGEN

Bengt Lindqvist, FN:s rapportör, som för ändamålet befann sig i Riksdagshuset i Stockholm, uppenbarade sig via Internet på en storbildsskärm. Han berättade om sin vid denna tidnings pressläggning ej ännu framlagda enmansutredning "Bemötandeutredningen" med dess förslag till förändringar. Han baserar sin utredning bl.a. på ett stort antal intervjuer med personer med funktionshinder och hur de tycker att de behandlas av myndigheter i Sverige. Svaren är så samstämmiga, trots att de kommer från människor med vitt skilda erfarenheter, att man tror att de varit på samma konferens och enats om ett gemensamt svar, påpekade Lindqvist.

Många känner sig inte trodda och respekterade i sina möten med myndigheterna. Kommunerna informerar inte om rättigheterna eftersom det ökar

kostnaderna för dem. Reglerna i socialsystemet har förändrats 300 gånger under nittioalet varav 20 förändringar i positiv riktning för brukaren.

ÄNDRINGAR I GRUNDLAGEN

Lindqvist uppehöll sig mycket vid själva mötet mellan funktionshindrad och tjänsteman. Där måste stora förändringar komma till stånd, så att funktionshindrade kan behålla sin värdighet och respekteras på lika villkor som alla andra i Sverige. Han föreslår i utredningen också ändringar i grundlagen för att stärka funktionshindrades rätt i samhället och att kommunernas domstols trots måste gå att komma åt med

den funktionshindrade.

KOMMUNFÖRBUNDET VILL SKROTA LSS

Karl Grunewald, f.d. medicinalråd, pratade om den verkliga konsekvensen av Kommunförbundets nyutkomna skrift *"En samlad lag om vård och omsorg?"* Kommentus förlag 1998, om vilka förändringar man från det hållet vill införa.

Skriften som bl.a. föreslår att skrota LSS, ska användas som diskussionsunderlag på Kommunförbundets kongress i april. Det vore ett steg långt tillbaks om kommunförbundets förslag genomförs. Hela innebörden i skriften genom-

Här ställer Jörgen Erlandsson i publiken en fråga till panelen. Foto: Kent Hallgren, BILDTJÄNST

hjälp av lagen. Lindqvist preciserade inte sina förslag då han inte ville föregå det officiella framläggandet av utredningen. Ett förslag om ändrad grundlag är att vänta. Likaså ett förslag som ger länsstyrelserna möjlighet att utdöma vite till lagtrotsande kommuner.

Under den efterföljande frågestunden framkom det hur kommunerna förhåller beslut och bollar runt ärenden mellan olika bord så att individer kränks och blir rättslösa. Det handlar många gånger om rent lagtrots som tjänstemännen gör sig skyldiga till. De informerar inte den funktionshindrade om vilka rättigheter han eller hon har enligt LSS eller LASS och bollar då över ärendet till det sociala. Detta blir mycket billigare för kommunen, men kan få livsavgörande konsekvenser för

syas av idén att ta bort de individuella rättigheterna och ersätta dem med kommunala skyldighetslagar, som i stora stycken definieras av kommunen själv, anser Grunewald.

Praktiskt ska det gå till så att kommunerna bara tar hand om tillfälliga sociala problem och de som har långa eller livslånga problem ska staten ta hand om. LASS plus det som står i LSS om personlig assistans ska göras till en lag och ligga under staten och det tredje är att slå ihop LSS och socialtjänstlagen i en lag. Grunewald menar vidare att skriften är mycket dubbelbottnad med formuleringar som "för att skydda den enskildes rätt, flexibilitet och helhetssyn". De individuella lösningar som LSS ger utrymme för skrotas och paketlösningar främjas.

Medborgarrätt och grundlagsändring nu!

Kommunerna ska själva bestämma vilka skyldigheter de har enligt skriften. Staten ska inte kunna upphäva kommunala beslut. Detta kommer att inskränka den enskildes rätt, som det tagit så många år att tillkämpa sig, avslutar Karl Grunewald.

§2 I REGERINGSFORMEN VIKTIG

Percy Bratt fortsatte att utveckla hur det ska gå till att lagstifta mot diskriminering av människor med funktionshinder. Han hänvisar till §2 i 1 kapitlet i regeringsformen, "den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet."

– I svensk rätt har det uppfattats ungefär som varmluft till intet förpliktigande högstämnd festivalsretorik. I t.ex. den tyska grundlagen har just bestämmelsen om människovärdet varit hela fundamentet för att bygga upp en rättighetsjuridik. Jag tycker att den här bestämmelsen lever en orättvist undanskymd tillvaro här i Sverige. I situationer när människor möter myndigheter ska denna bestämmelse gälla. Makten ska utövas med respekt för den enskilda människans frihet och värdighet.

– Det är oerhört viktigt att det individbaserade rättighetsperspektivet lyfts fram. Att inte det synsätt slår igenom som jag menar kommer till uttryck i kommunförbundets förslag, där man bara ser oss som olika intressegrupper som skall kämpa om en plats vid köttgrytorna, fastslog Percy Bratt.

Karl Grunewald tog i sitt slutanförande fram maktstriden mellan riksdag och kommunfullmäktige, mellan högsta och lägsta nivå. Riksdagen och regeringen beslutar något som kommunerna måste verkställa och kommunerna hävdar att de har ett kommunalt självstyre och att staten måste vakta den kommunala självbestämmanderätten. Det står ingenting i svensk lagstiftning om kommunal självstyrelse, upplyste Grunewald. I grundlagen står det att det är folket som ska styra landet och inte några kooperativa grupper, vilket kommunerna kan kallas. Kommunerna har att rätta sig efter statliga beslut och ska verkställa statens beslut. Detta gäller i högsta grad LSS och de pengarna kan inte kommunerna ta till andra verksamheter. Grunewald gick vidare och sa att om inte kommunerna klarar av detta så får LSS ligga under länsstyrelsen istället.

I praktiken skulle det gå till så här, sa han. Ansökan skickas till Länsstyrelsen och den beslutar, beställer och sedan ska kommunen verkställa. Detta hade varit rent spel i den här situationen.

Anknytande till seminariets tema sa Grunewald att han upplever att tjänstemännens motstånd är medvetet, men att politikernas motstånd i stort sett är omedvetet. Tjänstemännens underlag för politikerna när beslut ska tas om LSS är för tunt för att politikerna ska kunna ta ett beslut enligt lagen.

Grunewald underströk avslutningsvis vikten av att gå den politiska vägen för att få igenom de rättigheter man rimligtvis borde ha som medborgare i en demokratisk stat.

FN:S BARNKONVENTION SOM MALL

Inger Claesson Wästbergs slutanförande gick också ut på att man genom lagstiftning kan motverka diskriminering. Utgångspunkten för dessa nya lagar ska vila på de mänskliga rättigheterna. Som mall pekade hon på hur FN:s Barnkonvention nu har inlemmats i den svenska lagstiftningen. Det är faktiskt så att funktionshindrade barn och ungdomar istället för LASS och LSS kan åberopa denna lagstiftning för att tillgodose sina rättigheter. Slutligen sa hon att det inte behöver diskuteras så mycket mer utan det handlar om att stifta de lagar som behövs.

JONAS ASPLUND, FRILANSJOURNALIST

"Vi måste kunna sätta de som bryter mot lagarna i finkan"

– Ytterst måste de som vägrat följa lagarna riskera att hamna i finkan, så enkelt tror jag att det är och det är svaret på hur man ska komma tillrätta med det tilltagande domstolstrotset, säger advokat Percy Bratt.

– Den myndighetsutövning som gör att man sitter i olika kommunala nämnder och vägrar att verkställa domstolsutslag som ger en människa en individuell rättighet, den är rättsstridig och det är alltså rättsstridigt i begreppets högsta potens. Regeringsformens första § säger att all offentlig makt utövas under lagarna. Det finns ingen som helst ursäkt att underlåta att utöva den offentliga makten när en domstol har konkretiserat lagens innebörd i ett enskilt fall.

Felet med vårt system det är att de här personerna som sitter i kommunala nämnder, de är inte tjänstemän. De omfattas inte av den straffbeläggning som finns i 20 kap 1§ Brottsbalken om tjänstefel, utan de åtnjuter någon form av rättslig immunitet, d.v.s. de begår lagbrott, men det kan de ge tusan i och så åberopar man då i det här sammanhanget helt irrelevant den kommunala självbestämmanderätten. Det är väl självklart att den kommunala självbestämmanderätten måste utövas under lagarna som all annan offentlig verksamhet i det här landet. Jag tror att den enda möjligheten är att all offentlig maktutövning måste kopplas till ett personligt ansvar.

– Ytterst måste de som vägrat följa lagarna riskera att hamna i finkan, så enkelt tror jag att det är. Jag vet att det finns en juridisk teknisk komplikation. Ska ansvaret anses sitta i kommunalfullmäktige i de olika nämnderna, hur ser delegerandet ut o.s.v.? Men det är inga problem som inte går att lösa. Det här är oerhört nära förestående, här bör man omedelbart sätta in en insats och det skulle ge en enorm effekt på det praktiska rättighetsskyddet.

RE*

Nu blir även tänderna en del av kroppen

Från den 1 januari blev även tänderna en del av kroppen. Då började nämligen den nya tandvårdsreformen gälla. Den innefattar många och omfattande förändringar, men bas-tandvården kvarstår.

För lånvarigt sjuka och människor med funktionshinder, som ofta har svårt att

sköta sina tänder innebär den väsentliga kostnadsminskningar. Det innebär en återbäring med 60 procent på all tandvård d.v.s. även undersökningar, protetik och tandreglering.

Återbäringen är liksom för bas-tandvården, beräknad efter dagens maxtaxa. För att patienten ska få återbäring enligt det nya systemet krävs en behandling-

splan och läkarintyg eller motsvarande. Detta ska styrka att patienten är långtidssjuk eller funktionshindrad vilket förhandsprövas hos Försäkringskassan. RED

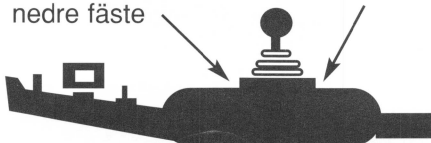
Tips vid joystickproblem

Har du problem med joysticken på din permobil? Problem som inte försvinner trots reparationer, byten av komponenter och service. Problem som inte ens fabrikanten kan råda bot på. Efter ett års upprepade och frustrerande, ibland farliga erfarenheter av denna typ, tror min hustru och jag oss ha hittat svaret. Det kan helt enkelt bero på fukt.

Det började som sagt för ca ett år sedan. Permobilen gav en varningssignal när man vred om nyckeln. Just den varningssignalen indikerar att joysticken har kontakt redan från start och innebär att rullstolen inte går att köra.

I akut behov och med lång väntan på service lärde hustrun och jag oss snart att trotsa varningssignalen. Vi gjorde helt enkelt upprepade försök att starta, tills det slutligen fungerade. Det handlade bara om tålamod, motivationen fanns där. Ibland kunde man nämligen ideligen få upprepa startproceduren ända upp till en halvtimme innan stolen behagade röra på sig. Men vad är det jämfört med tre dagars lång väntan på servicekillen? För givetvis hade vi servicepersonalen inkopplad på problemet. Delar och komponenter byttes ut, men ingenting tycktes hjälpa. Felet var dessutom mycket nyckfullt och återkom sporadiskt, med ibland veckors intervall, och oftast inte just när servicepersonalen var på plats.

Fukt tränger in vid joystickens nedre fäste

Nåväl, det gick ju än ändå med vår trotsande metod att strunta i varningssignalen. Så en dag förändrades dock situationen radikalt. Jag upptäckte att permobilens fortsatte att köra trots att jag hade släppt joysticken. Jag lyckades lätt chockad stoppa den genom att vrida om nyckeln. Som tur var befann jag mig på en stor rymlig plan utomhus. Effekten uppstod tillsvidare bara när högsta hastighet var inställd och den använder jag ju inte inomhus.

Med tiden förvärrades dock problemet ytterligare. Att trotsa varningssignalen var direkt farligt. Med joysticken i backläge kunde permobilens plötsligt rusa framåt med full fart och tvärtom. Enda sättet att stoppa den var med nyckel. Servicekillarna stod maktlösa och visste varken ut eller in.

Hustrun och jag hade emellertid en egen teori. Den gick ut på att det var fukt som orsakade problemen. Vi hade lagt märke till att felet kunde uppstå i samband med att rullstolen hade varit utomhus. Dessutom använder jag ofta

joysticken med samma hand som jag sköljer och hanterar vatten med. Vi upptäckte också vid ett flertal tillfällen, när det var omöjligt att starta, att problemet avtog i takt med hur länge stolen stod stilla i värmen inomhus. Det verkade då som den torkade till. Vid några tillfällen provade vi också följdriktigt att blåsa runt joysticken med hårtork vilket vid åtminstone ett tillfälle gav ett direkt positivt resultat.

På Permobil ansåg man att det var otänkbart att det skulle kunna tränga ned fukt under joysticken. I stället föreslog man att byta ut huvudkretskortet, där man menade att en del felaktigheter kunde ligga. Problemet kvarstod även efter detta byte, och nu var alla berörda komponenter bytta minst en gång.

I detta skede kom en av Permobilens experter och undersökte på plats. Han lyssnade uppmärksam på min berättelse och funderade en stund. En kvart senare kom han och visade den skyddskopp som sitter runt joystickens nedre del. Den innehöll ca 3 ml flytande vatten!! En seger för bondförnuftet?

Joystickens tätades med en silikonremsa och hittills (efter lite drygt en vecka i skrivande stund) har felet inte visat sig igen.

ROLAND EWERS*

Är det fult att vara diskriminerad?

Carina Fasth, elev på Lärarhögskolan i Stockholm, känner sig inte diskriminerad. Detta trots att hon inte kan läsa på Lärarhögskolan på samma villkor som andra elever. Carina använder nämligen rullstol och detta är skolan inte anpassad för.

– I Sverige är det fult att känna sig diskriminerad. Bara 34 % av funktionshindrade under 50 år svarar att de upplever sig diskriminerade enligt DHR, De Handikappades Riksförbunds enkät förra året. Det finns inte en stad i Sverige med tillgänglig kollektivtransport. Det mesta av näringslivet är otillgängligt. Arbetslösheten bland funktionshindrade är runt 50% jämfört med 10% bland icke funktionshindrade. En låg procent av funktionshindrade fortsätter till högre utbildning. Trots detta upplever sig människor icke diskriminerade.

LÄRARNAS NEDVÄRDERANDE ATTITYD

Basen för en demokrati är jämlikhet. Ett jämlikt liv är ju inte särlösningar som färdtjänst, köksingångar eller ett litet hörn i en biograf. Carina får läsa på högskolan men hon kan endast vistas i två salar. Läraren får komma till henne. Carina kan aldrig besöka lärarens kontor för att ställa frågor eller besöka receptionen, eller titta på anslagstavlan för att hänga med i det sociala. Carina kan inte gå från en klass till en annan som elever brukar göra. Dessutom får hon ta emot lärarnas nedvärderande attityd. De tycker att de ställer upp. De känner sig tvungna att bära med allt de behöver för lektionerna bara för Carinas skull. Men vem ställer upp för vem? Carina får acceptera ett system inom vilket hon egenligen inte rymmer. Hon måste acceptera en kränkande särlösning.

Ska en funktionsnedsättning innebära att medborgerliga rättigheter och hela den sociala identiteten ifrågasätts?

DISKRIMINERINGEN MÅSTE STOPPAS

Nej! Denna diskriminering måste stoppas om Sverige ska vara ett demokratiskt land.

I augusti 1998 arrangerade Handikappombudsmannen och

Independent Living Sverige en konferens om lagstiftning för mänskliga rättigheter. Independent Living Sverige kräver bl.a. ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder.

Nyligen uppmärksammades också Handikappombudsmannens utredning av tillgängligheten i Sveriges kommuner. Endast en kommun (Sundbyberg) uppfyller nöjaktigt FN:s standardreglers normer.

Segregation beror på bristande kunskaper, begränsad tillgänglighet, samhällsretorik, attityder och en relativ människosyn. Segregerade lider funktionshindrade av en ekonomisk diskrepans, ojämlika maktrelationer, en åtskild arbetsmarknad, och begränsad delaktighet i samhället i dess helhet.

OTILLGÄNGLIGHET DISKRIMINERAR

Inkludering sker inte automatiskt p.g.a. attityder. En fysisk anpassning av affärer, restauranger, kontor, kommunala verksamheter, och även skolor sker inte. Otillgängliga miljöer utestänger rörelsehindrade och begränsar vår delaktighet. För att sätta stopp för diskriminering och uppnå en automatisk anpass-

ning av samhället inom vilket alla inkluderas behövs en anti-diskrimineringslagstiftning med tänder.

Judy Heumann, en av förgrundsgestalterna i Independent Living-rörelsen, är i dag assistentsekreterare i USA:s utbildningsdepartement. Hon är placerad direkt under president Clinton och huvuduppgiften är ansvar för utbildning och integration av funktionshindrade elever i hela USA.

EFFEKTIV LAGSTIFTNING I USA

Denna position har hon nått mycket tack vare en effektiv antidiskrimineringslagstiftning i USA. Människor har tvingats ifrågasätta sina attityder och ändra dem. I USA finns det också betydligt fler funktionshindrade i topppositioner i samhället och även högt upp i regeringen.

Carina fick vänta två år innan man hittade en särlösning! Hon har känt sig kränkt p.g.a. andras attityder. I dag har Carina studieuppehåll för ett projektledarjobb, men hon ska tillbaka. Carina vill bli lärare.

JAMIE BOLLING, ORDFÖRANDE I STIL*

En talande symbolbild från högskolan i Lund, tidigare publicerad i STILETTEN. Kvinnan på bilden har i övrigt inget samband med artikeln.

Kommuner trotsar FN

Intervjun ursprungligen publicerad i Dagens Nyheter 15.2.99. Nu med DN:s tillstånd i STILETTEN.

Sveriges kommuner kränker och diskriminerar dagligen sina handikappade invånare. Trots att det är fem år sedan FN införde standardregler för hur delaktighet och jämlikhet ska uppnås för funktionshindrade är det bara en enda kommun i Sverige som uppfyller kraven, Sundbybergs kommun utanför Stockholm.

– Det innebär att runt 15 procent av vår befolkning är utestängd från samhället. De har stora svårigheter att klara sina dagliga liv. De kan inte arbeta, resa kollektivt eller hämta sina barn på dagis, säger Inger Claesson Wästberg, Handikappombudsmannen, HO.

När HO i dag presenterar en ny kommunenkät som gjorts i samarbete med SCB, tvingas hon dessutom konstatera att det inte blivit ett dugg bättre sedan den förra undersökningen som gjordes 1996.

– Det måste bero på bristande vilja. Det här är ju inga nya, okända frågor. Nu krävs det en ordentlig politisk vilja. Regeringen måste fastställa vilka stan-

dardkrav som gäller och bestämma sig för när de ska vara uppfyllda så att det händer någonting, säger Inger Claesson Wästberg.

Kommunerna är skyldiga att se till att den fysiska miljön är tillgänglig och att synskadade får den information de vill ha. Ändå visar enkäten att 90 procent av kommunerna saknar texttelefon i växeln, och att drygt 30 procent av dem inte har anpassat sina fullmäktigesalar så att handikappade kan ta sig in. Dessutom vägrar en fjärdedel av kommunerna att ta fram information på kassett eller punktskrift ens när någon uttryckligen begär det.

DET ÄR EN DEMOKRATIFRÅGA

– Det är en demokratifråga. Vi tror att vi är så duktiga, men i själva verket ligger vi långt efter andra länder, fortsätter Inger Claesson Wästberg.

Av enkätsvaren framgår också att drygt hälften av landets grundskolor inte har minimal anpassning för rörelsehindrade. Dessutom är det bara 26 kommuner som har sett till att trottoarkanterna vid alla övergångsställen är avfärdade.

– Jag tycker det är märkligt. Just tillgängligheten är ju det lättaste av all-

tihop, det går ju att se och borde vara begripligt för de flesta, menar Claesson Wästberg.

Orsakerna till kommunernas ovilja har inte analyserats. Okunnighet och ekonomi kan vara bidragande orsaker. HO har också noterat att kommunerna allt oftare försöker smita undan sitt ansvar genom att bara säga nej när någon begär hjälp. Hälften av alla anmälningar till HO rör just bristande tillgänglighet.

– Det är givetvis inte bara kommunerna som brister. Näringslivet, vårdparaten och butiker är lika svårtillgängliga. Efter att ha jobbat med dessa frågor i 30 år känns det oerhört kämpigt att det går så långsamt.

Ljuset i mörkret är att 63 procent av kommunerna numera använder Internet för att ge information till medborgarna. Det gör att svårt synskadade som har bra datorer kan få ut den i punktskrift eller i syntetiskt tal.

Enligt Inger Claesson Wästberg är det också ett framsteg att i alla fall hälften av landets kommuner har en policy på papper och att en stor del av de kommuner som inte har det planerar att ta fram en före den 1 januari år 2000.

ULRIKA BY

Två bilder av Sundbyberg. Foto: Micke Berg

Motion om bättre utbildning i handikappkunskap vid arkitektutbildning

Efter att ha tagit del av en brevväxling mellan Handikappombudsmannen och Kungliga Tekniska Högskolans Arkitekturskola efterlyser Ulla-Britt Hagström (kd) i en motion bättre utbildning i handikappkunskap vid utbildning av arkitekter, byggherrar mm.

1 INLEDNING

Enligt brevväxling mellan Handikappombudsmannen och KTH:s Arkitekturskola framkommer att undervisningen i handikappkunskap inte under 1998 är lika omfattande som föremittlen av 1990-talet. Detta är mycket bekymmersamt, då ändringar i plan- och bygglagen (PBL) lett till försvårade omständigheter för personer med funktionshinder. Byggnadsnämnden har som myndighet inte så stora möjligheter att påverka utformningen. Ett stort ansvar för tillgängligheten för funktionshindrade ligger hos byggherren och den kvalitetsansvarige för bygget. Den senare har en kontrollplan för tillgänglighet. Där kontrollerar man förflyttningssvägar, ramper, hissar, ledstråk för synskadade, markeringar av dörrar och trapphus, passager, trösklar, utrymmesstorlek, installationen i hygienrum, teleslingor, förberedelser för eventuell installation av hiss vid tvåvåningsplan osv.

Arkitekter, byggnadsingenjörer och andra som är yrkesmässigt engagerade i utformningen och uppbyggnaden av den inre och yttre miljön måste få tillräcklig kunskap om handikappolitik och om vad som bör göras för tillgängligheten. Handikapporganisationerna bör höras när regler och riktlinjer för tillgänglighet utvecklas. De måste också engageras redan på plane-

ringsstadiet när offentliga byggnader och anläggningar planläggs lokalt. Människor med funktionshinder skall ges tillgång till information och möjlighet till att kommunicera.

Kunskapen om handikapp har betydelse vid all typ av byggnation alltifrån bostäder till högskolor/universitet och andra offentliga byggnader. Påtagliga brister finns redovisade när det gäller hindren för studenter med funktionsnedsättningar. Statens institut för särskilt utbildningsstöd, Sisus, har i en rapport redovisat att få studenter med funktionsnedsättningar läser vidare på universitet och högskolor. För närvarande utreder man vad orsaken är till detta.

Medborgarrättsrörelsen Independent Living Sverige fastställde den 14 februari en deklaration:

”För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering av och särlossningar för människor med funktionshinder.”

Independent Living Sverige är en gren av den internationella medborgarrättsrörelsen som startade i Berkeley, USA, i slutet av 60-talet. I deklarationen betonas att människor med funktionshinder är de bästa experterna på sina behov.

2 HANDIKAPPORGANISATIONER

Handikapporganisationers och föreningars roll i utbildningssatsningen är mycket viktig. Dessa innehar en värdefull sakkunskap och erfarenhet på området. Handikapprörelsen är ingen homogen grupp utan innehåller personer med en mängd olika behov. Det är önskvärt att organisationerna utformar checklistor på önskvärda tillgänglighetskrav för rörelsehindrade, synskadade, allergiker, hörselskadade osv. För detta krävs resurser.

Den bostadspolitiska utredningen tog också upp behovet av att öka tillgängligheten. Kommittén påpekade i betänkandet Bostadspolitik 2000 från produktions- till boendepolitik (SOU 1996:156) att det finns brister i bostädernas tillgänglighet för personer med funktionshinder. Kommittén menade också att kunskapen hos beslutsfattare, arkitekter och byggherrar m.fl. är otillräcklig. Särskilda satsningar föreslogs för att öka kunskapen och informationen.

Högskoleverket har i uppdrag att utreda bl.a. arkitektutbildningarna inom högskolan. Handikappombudsmannens förslag om tillgänglighet och användbarhet för människor med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga måste beaktas. Allergiproblematiken är också mycket viktig i detta sammanhang.

HEMSTÄLLAN

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av arkitekter, byggherrar m.fl. i handikappkunskap,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handikapporganisationernas roll i utbildningssatsningen.

Stockholm den 28 oktober 1998”

Motion till riksdagen
1998/99:Ub467
av Ulla-Britt Hagström (kd)
Utbildning om handikapp för arkitekter m.fl.

Motioner för lagstiftning

Indepent Living Sverige har tagit initiativ till Gruppen för funktionshindrades medborgarrätt där sju riksdagsledamöter, en från varje parti, ingår. Inför sammanträdet i februari sammanställde jag de för oss intressanta motioner, som lämnades under allmänna motionstiden i höstas.

Syftet var att visa hur nära motionerna står till varandra när det gäller ett diskrimineringsförbud i grundlagen, anpassning av svensk lag till FN:s standardregler, en generell antidiskrimineringslag samt ansvars- och finansieringsprincipen.

GRUNDLAGSTILLÄGG

Motionen **Grundlagen och diskriminering av funktionshindrade** av Sonja Fransson (s) föreslår uttryckligen ett tillägg, (läs intervjun med henne i STILETTEN nr 4). Ytterligare två motioner kan tolkas ungefär i samma riktning.

Stöd till funktionshindrade av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslår att "Diskriminering av handikapp skall i lag likställas med diskriminering på grund av kön, hudfärg eller etnisk tillhörighet." (Formuleringen kunde också åsyfta en ändring av brottsbalken som idag kriminaliserar diskriminering p.g.a. kön, hudfärg eller etnisk tillhörighet men inte p.g.a. funktionshinder).

Handikappolitiken av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) föreslår en generell lag mot diskriminering av personer med funktionshinder. "I grundlagen förbjuds diskriminering av människor på grund av till exempel kön och religion.... Även om propositionen för diskrimineringsförbud i arbetslivet naturligtvis är ett steg framåt så saknar vi fortfarande helhetsgreppet. ...Vi upprepar vårt krav på en generell lagstiftning mot diskriminering."

– Förslaget till grundlagstillägg stöddes av 31 riksdagsledamöter i den enkät som IL Sverige genomförde maj-juli 1998. Samma fråga kommer att ingå i ILS:s nya enkät under februari/mars. Fler positiva svar förväntas då.

FN:S STANDARDREGLER

I Sonja Franssons (s) motion om **FN:s Standardregler** påpekas behovet av

"en strategi för hur samhället ska omvandlas med FN:s standardregler som redskap".

I **Stöd till funktionshindrade (fp)** slås fast att FN:s standardregler måste efterlevas i Sverige. "På samma sätt som arbetet fortskrider med att förverkliga barnkonventionen genom att skärpa lagstiftningen måste ett omfattande arbete sättas igång även för att anpassa Sveriges lagar efter de krav som uppställs i FN:s standardregler."

EN GENERELL

ANTIDISKRIMINERINGSLAG

Ett antal motioner föreslår en mera sammanhängande enhetlig lagstiftning som ska täcka ett större fält. Med hänvisning till FN:s standardregel 15 ("Staterna skall skapa en rättslig grund för delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning.") vill tidigare nämnda motion: **Stöd till funktionshindrade (fp)** stärka det rättsliga skyddet mot diskriminering.

"Det är angeläget att en lag kommer till stånd så att vi på olika sätt kan bidra till en fortsatt utveckling där ingen i vårt land diskrimineras på grund av en funktionsnedsättning."

Motion **Diskriminering av funktionshindrade** av Ingrid Burman m.fl. (v) hänvisar bl.a. till Americans with Disabilities Act (ADA) och Handikapputredningen som föreslog en lag mot diskriminering av funktionshindrade.

"En diskrimineringslag skall gälla samfärdsel, ekonomi, arbete, tillgång till varor och tjänster, till ny teknik och teknikutveckling, bostäder, offentliga miljöer och deltagande i arvoderad verksamhet så som ideella eller fritidspolitiska uppdrag." Man begär uttryckligen förslag till "en antidiskrimineringslag".

Handikappolitiken av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) hänvisar till regeringens proposition om ett diskrimineringsförbud i arbetslivet och fortsätter: "Även om det naturligtvis är ett steg framåt så saknar vi fortfarande helhetsgreppet.

Vi upprepar vårt krav på en generell lagstiftning mot diskriminering."

Motion **Handikappolitiken** av Ulf

KristerSSon m.fl. (m) ger en översikt över ADA och föreslår att man borde "studera resultaten och konsekvenserna av denna mycket avancerade lagstiftning som i sin omfattning saknar motsvarighet i Sverige".

Motionärerna föreslår en utredning av hur de amerikanska erfarenheterna kan användas i Sverige.

Utskottet borde utforma erforderlig lagtext. I hemställan nämns "en antidiskrimineringslag för funktionshindrade".

Motion **De funktionshindrades behov** av Thomas Julin m.fl. (mp) nämner ett antal områden såsom kollektivtrafik, kultur, den byggda miljön, arbetslivet och den demokratiska debatten där människor med funktionshinder diskrimineras genom bristande tillgänglighet.

En bredare syn på diskriminering framförs även i motion **Diskriminering i arbetslivet** av Lars Lindblad m.fl. (m). Med hänvisning till regeringens proposition om diskriminering i arbetslivet konstaterar motionärerna att:

"de föreslagna lagarna skall ses som ett första steg i arbetet med att öka ... Vi menar därför att regeringen skyndsamt utreder ett samlat skydd som omfattar även andra delar av samhället och inte bara arbetslivet."

ANSVAR OCH FÖRDELNINGSPRINCIPEN

För att finansiera samhällets anpassning föreslår slutligen en del motioner uttryckligen ansvars- och finansieringsprincipen enligt vilken företag, organisation eller myndigheter ansvarar för anpassningen av sin verksamhet och dess finansiering. Dessa motioner är:

Ett samhälle tillgängligt för alla av Kenneth Johansson m.fl. (c), **Kollektivtrafiken och resenärer med funktionshinder** av Karin Falkmer (m), **Handikappolitiken** av Ulf KristerSSon m.fl. (m) samt motionen **Stöd till funktionshindrade** av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

ADOLF D. RATZKA*

Independent Living vill ge HO mer makt

Den nationella sammanslutningen *Independent Living Sveriges* uttalande i fråga om den pågående utredningen om HO, Handikappombudsmannen:

Independent Living Sverige är en gren av den internationella medborgarrättsrörelsen för personer med funktionsnedsättningar. Vi arbetar för mer personlig och politisk makt och mot diskrimineringen av personer med funktionsnedsättningar.

Utifrån dessa mål vill vi anföra följande synpunkter:

- HO har lyft fram våra frågor på ett kompetent och effektivt sätt i jämförelse med det tidigare Statens Handikappråd. Genom informationskampanjer, konferenser, publikationer, mediaarbete, utredningar och överläggningar med myndigheter, verk och företag börjar allmänheten få en bättre bild av möjligheterna och hindren i samhället för personer med funktionsnedsättningar.
- HO's arbete har dessutom inneburit att personer med funktionsnedsättningar har fått bättre information om sina rättigheter, kunnat göra anmälningar och vidare fått sina ärenden prövade av opartiskt sakkunniga.
- IL Sverige ser som främsta åtgärd att skapa laginstrument och praxis som minskar och på sikt undanröjer den brist på rättssäkerhet som personer med funktionsnedsättningar utsätts för. På detta område har HO's arbete bl.a. gått ut på att påpeka bristen på lagstiftning, granska förslag till lagstiftning och att föreslå nya lagar. IL Sverige ser detta som HO's huvuduppgift vilken kräver betydligt större resurser än HO f.n. förfogar över i sin budget.
- IL Sverige vill se att HO kan ägna större resurser än idag åt sitt arbete att kartlägga omfattningen av diskriminering av personer med funktionsnedsättningar i hela samhällslivet. Dessutom måste HO få resurser och befogenheter i större utsträckning än hittills för att bevaka myndigheter och kommuners hantering av diverse lagstiftning och utforma lagförslag för att få bukt med den offentliga sektorns domstolstrots.
- För att till fullo kunna utnyttja de få rättsliga instrument som personer med funktionsnedsättningar i dag har till sitt förfogande, måste HO snarast få befogenhet och resurser för att driva egna processer.
- Så länge det inte finns en omfattande och effektiv anti-diskrimineringslagstiftning i Sverige inkluderande ett tillägg till regeringsformen som förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättningar, tillika med en effektiv lagpraxis med förankring hos den privata och offentliga sektorn samt hos allmänheten, anser vi att HO med nödvändighet måste finnas kvar.
- IL Sverige anser att HO måste bli en verklig ombudsman som lyder under riksdagen istället för regeringen. Om detta sker i form av ett särskilt ombudsmannaämbete eller som en del av JO, ser vi som en sekundär fråga.

Utdrag ur Hasseluddsdeklarationen

Fastställd av Independent Living Sverige den 14 februari 1998

Independent Living Sverige är en gren av den internationella medborgarrättsrörelsen som startade i Berkeley, USA i slutet av 60-talet.

Independent Living Sverige är en partipolitiskt och religiöst obunden organisation, demokratiskt uppbyggd och med öppet medlemskap för alla människor som delar vår ideologi.

Independent Living innebär

- Nej till särbehandling och marginalisering, sjuk- och omyndighetsförklaring
- Ja till självbestämmande, medborgarrätt, valfrihet och brukarmakt
- Människor med funktionshinder är först och främst medborgare med samma rättigheter och skyldigheter som övriga medborgare i landet
- Alla människor - oavsett art och grad av funktionshinder - kan lära sig att ta mer ansvar om de får rätt förutsättningar och kamratstöd
- Inom Independent Livingrörelsen är alla funktionshindergrupper välkomna och allas behov ska iakttas
- Människor med funktionshinder är de bästa experterna på sina behov
- Människor med funktionshinder ska vara med och bestämma i alla samhällsfrågor på alla beslutsnivåer.

Bengt Lindqvist (s) lade nyligen fram sitt slutbetänkande om myndigheters bemötande av människor med funktionshinder, i pressmeddelandet kallat "Lindqvists nia". Kommunförbundet och Riksförsäkringsverket har i varsin nyutkommen skrift uttryckt sina synpunkter om respektive verksamhetsområde. Det råder ingen tvekan om att välfärdssamhället och dess inriktning är under debatt. Både betänkandet och skrifterna är så färska att vi inte hunnit analysera dem ännu. Adolf Ratzka kommenterar kort Bengt Lindqvists utredning på ledarsidan och Karl Grunewald har lämnat ett debattinlägg om Kommunförbundets skrift. För kännedom publicerar vi Ingegerd Bergfors' referat av de båda böckerna. RED

"En samlad lag om vård och omsorg"

Referat av "En samlad lag om vård och omsorg" Ett diskussionsunderlag utgiven av Svenska Kommunförbundet, Kommentus förlag 1998.

1. Sammanfattning

Rapporten har tillkommit som ett diskussionsunderlag inför Svenska Kommunförbundets kongress 1999. Syftet med rapporten är en lagstiftning som förmår att förena en stark ställning för den enskilde och ett lokaldemokratiskt handlingsutrymme. Projektets syfte har varit att pröva möjligheten att föra samman delar av socialtjänstlagen (SoL), lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) till en samlad skyldighetsbaserad vård- och omsorgslag.

Man vill ha en tydligare ansvarsfördelning mellan stat, kommuner och landsting d.v.s. hur stor självständighet kommuner och landsting skall ges för att utforma lokala lösningar och statens krav på enhetlighet över landet.

För att åstadkomma detta tänker man sig en skyldighetslag som reglerar kommunens ansvar för vård och omsorg där delar av SoL, LSS och HSL förs samman. Domstolen skall kunna laglighetspröva beslut d.v.s. upphäva beslut men ej ändra i beslut.

Utredarna vill att i de fall det anses nödvändigt att den enskilde har rätt att i domstol utkräva en speciell insats för att garantera den enskildes rättsliga ställning så skall finansierings-ansvaret ligga hos staten.

"På sikt ser vi framför oss en samlad lag för landstingens och kommunernas insatser till äldre, sjuka i alla åldrar, funktionshindrade, barn och ungdom, missbrukare och andra grupper. Vi gör bedömningen att lagstiftningen bör omfatta välfärdstjänster, däremot inte ekonomiska transfereringar. Bestämmelser om ekonomiskt bistånd och ersättning för personlig assistans bör därför inte ingå i denna lag." (s. 23)

2. Bakgrund

I rapporten berörs främst två målgrupper; äldre och funktionshindrade.

Inom gruppen funktionshindrade innefattas de som tillhör LSS personkrets samt de som har insatser enligt SoL. En stark koppling görs mellan å ena sidan kommunens ansvar, självbestämmande och ekonomiska kontroll och å andra sidan ett välfärdstänkande där synen på den enskilde skall utgå från en helhets-syn och att individen skall ha ett stort inflytande. (Innan LSS tillkom talade man om äldre och handikappade. I rapporten för man samman äldre och funktionshindrade i begrepp som äldre och handikappomsorgen. Förf. anmärkning)

Brister som tas upp i rapporten är; den enskildes ställning, den delade lagregleringen och kommunens behov av kostnadskontroll. Vad man vill uppnå är en stärkt ställning för den enskilde och ett utökat lokalt handlingsutrymme för kommunerna.

Rapporten handlar i mycket om äldrevården, kommunens ansvar för de sociala insatserna och för hälso- och sjukvårdande uppgifter där det bland annat uppstår problem i insatserna SoL och HSL. I rapporten räknar man med att på 15-20 års sikt äldreområdet kommer att ta väsentligt ökade resurser i anspråk p.g.a. den demografiska utvecklingen. I dag är tendensen att andelen äldre i befolkningen som har någon form av insats minskar genom en mer restriktiv behovsbedömning och höjda avgifter för hjälp med hushållsgöromål. Insatserna har förskjutits mot de allra äldsta och mer hjälpbehövande. Ungefär 4,5 procent av befolkningen (427 000) är 80 år eller äldre.

Denna grupp berörs av samhällsinsatserna vård och omsorg. Kommunförbundet vill här pröva att integrera delar av SoL och HSL.

3. Drivkrafter och värdemönster

Tar i princip upp en trendbild från bon-desamhällets kollektiva lösningar, över

Folkrörelsesverige och framtoningen av individen i dagens och morgondagens samhälle.

4. Verksamheterna inom vård- och omsorgsområdet

I rapporten tar man upp behovet av utveckling av vård och omsorgsområdet.

Kommunens utökade ansvar för vård och omsorg genom Ädel-, handikapp- och psykiatireformen gör att kommunerna måste utveckla sina verksamheter.

Man efterlyser ett bättre fungerande samspel mellan landstingen och kommunerna. Sedan Ädelreformen ansvarar kommunerna för en stor del av hälso- och sjukvården till de äldre. Landstingen har ansvar för akut och specialiserad sjukvård. På många håll i landet brister samverkan mellan huvudmännen, bl.a. till följd av olika synsätt och kulturer och bristfälliga rutiner för t.ex. kommunikation och vårdplanering. Man menar här att resurser och kompetens måste följa med patienterna från sjukhusen till

människornas hem, till primärvården m.m. Former för gemensam prioritering, styrning och uppföljning av all hälso- och sjukvård och socialtjänst rik-tad till äldre och andra grupper som är svårt sjuka behöver utvecklas.

Samordningen mellan sociala och medicinska insatser inom kommunerna behöver utvecklas.

Här efterlyses ett bättre samarbete inom kommunerna mellan de medicinska och sociala insatserna.

Den dubbla regleringen behöver ges ändamålsenlig lösning. Inom Ädelreformen kan bedömning ske antingen som en social insats enligt SoL eller som medicinsk enligt HSL. Negligerig av den ena aspekten av problemet på bekostnad av den andra är vanlig på grund av olikhet i synsätt och kultur inom ansvarsområdena.

Den enskildes ställning behöver stärkas

Man säger här att de äldres egna eller deras företrädares uppfattning bör ges större vikt i planering och utförande av vård och omsorg. Former för detta bör utvecklas.

Samhällets insatser till personer med funktionshinder

Drygt 10 procent av befolkningen har någon form av funktionshinder. Ungefär 90.000 personer behöver någon form av stödinsats från stat eller kommun.

I rapporten kostateras att genom generella åtgärder för att skapa tillgängliga bostäder, utomhusmiljöer, offentliga miljöer, allmänna kommunikationsmedel m.m. så minskas behovet av individuella stöd- och serviceinsatser. Man anser att resurser systematiskt bör styras mot generella lösningar av ovan nämnda slag liksom tillgång till hjälpmedel och annan teknisk utrustning, habilitering och rehabilitering samt generella stödfunktioner i förskola, skola och andra utbildningsinstitutioner och inom arbetslivet.

Man nämner också att från ett nationellt perspektiv framstår för närvarande boende, sysselsättning, stöd till individer och familjer samt personlig assistans som särskilt betydelsefulla utvecklingsområden.

Samspelet mellan SoL och LSS samt mellan sociala och medicinska insatser

Liksom inom äldreområdet ser man brister i samspelet mellan olika delar i verksamheten, dels inom den kommunala verksamheten och dels mellan kommunernas och landstingens verksamheter. Det gäller koordinationen mellan sociala och medicinska insatser liksom att skapa en helhetssyn på de insatser som kommunen ger enligt SoL och LSS.

Verksamheternas kostnader (38% av kommunernas totala driftskostnader)

Kommunernas bokslut 1997

I miljarder kronor.

Tot. kostn. vård och omsorg 102.

därav

Äldres vård och omsorg 60.

SoL och LSS insatser för funktionshindrade 18.

Insatserna SoL och LSS - detaljredovisning

LSS insatser exklusive personlig assistans 10.

Personlig assistans enligt LSS och LASS 4 varav 2,7 är intäkter.

Insatser enligt SoL till funktionshindrade 4.

Familje- och individomsorgen 23.

Primärvård i kommunal regi 0,6

5. Gällande lagstiftning

Här går man igenom SoL, HSL och LSS. I princip säger man att HSL är en utpräglad skyldighetslag d.v.s. att det anger skyldigheter för huvudmannen och innehåller inga rättigheter för den enskilde. SoL är en blandning mellan skyldighetslag och rättighetslag, då vissa delar av lagen kan provas som förvaltningsbesvär av domstol. LSS är en rättighetslag där samtliga insatser kan provas.

Förslaget i rapporten är att staten skall överta det finansiella ansvaret för de delar i SoL och LSS som tillförsäkrar individen vissa rättigheter.

6. Statens styrning och kontroll av kommunens vård och omsorg

Här sägs att den statliga styrningen har resulterat i målkonflikter i den kommunala verksamheten. Ram- och rättighetslagarnas intentioner står i konflikt med en omfattande och detaljerad regelstyrning. Olika grupper av människor och behov ges olika ställning i lagstiftningen. (HSL, SoL och LSS) Ytterst rör detta styrningen av tillgängliga resurser och finansieringen av den kommunala verksamheten.

7. Samhällsekonomiska restriktioner

Enligt olika prognoser kommer kommunerna att klara sina åligganden de närmaste åren framöver. Från och med år 2000 gäller ett statligt krav på budgetbalans i kommunerna. Här ser man en komplikation med lagar som SoL och LSS där kostnaderna ej kan förutses. Man säger att en rättighetslag tar inte hänsyn till om det finns tillgängliga resurser. Efter 2010 kommer med all sannolikhet kostnaderna för äldreomsorgen att öka ytterligare på grund av den demografiska utvecklingen i landet.

8. Den enskildes ställning

Här tar man upp hur det skulle kunna se ut med en skyldighetslag och den

enskildes ställning.

Lagstiftningen skall så långt möjligt tydligt ange kommunens skyldigheter och innehålla krav på att den enskilde skall ges individuellt anpassad information.

Man skall ställa krav på god praxis inom det sociala området t.ex. genom nationella riktlinjer.

Tydlig reglering av kommunens ansvar för att möjliggöra laglighetsprövning d.v.s. prövning om beslut är i enlighet med kommunens skyldigheter.

Möjlighet för den enskilde att klaga hos en fristående instans motsvarande t.ex. Patientnämnd.

Utveckling av system för kvalitets-säkring.

9. Professionerna inom vård- och omsorgsområdet

Man vill bli som sjukvården. Luta sig mot en motsvarande praxis som inom sjukvården "vetenskap och beprövad erfarenhet"

Man vill förtydliga yrkesansvaret för de professioner som omfattas av nuvarande socialtjänstlag. Man vill förtydliga ansvaret för de grupper som utför hälso- och sjukvårdande insatser. Man vill förtydliga det yrkesmässiga ansvaret för personliga assistenter.

"En särställning inom handikappomsorgen intar som nämnts de personliga assistenterna. Här talar vi inte längre om konflikter eller otydliga gränsdragningar mellan olika professioner utan istället om svårigheter att i en och samma person förena vitt skilda arbetssuppgifter och olika typer av ansvar."(s. 133)

10 En eller flera lagar

Man säger här att den sektoriserade lagstiftningen på vård- och omsorgsområdet upplevs som ett hinder för verksamheterna. Främst gäller detta verksamheter som berör äldre och funktionshindrade.

s. 142 - 147 bör läsas i sin helhet för här skrotar utredarna LSS som lag.

INGEGERD BERGFORS

"Rättviseboken"

Referat av "Rättviseboken."
Likformig och rättvis tillämpning av socialförsäkringslagstiftningen.

Utgiven av Riksförsäkringsverket 1999

Målsättningen med rapporten är att den skall vara ett underlag för kommande åtgärder för att öka kvaliteten och effektiviteten i handläggningen hos försäkringskassorna. Man hoppas härigenom kunna öka likformighet och rättvisa i tillämpningen.

1. "Likformig" m.fl. begrepp

Man går i rapporten igenom den semantiska betydelsen av likformighet och utgår från ord och begrepp som lika, lika behandling, rättvisa.

Likabehandlingsprincipen skall garantera rättvisa bland medborgarna. Till den mer subjektiva delen av "rättvisa" hör också värderingar och uppfattningar hos de yrkesgrupper som skall skipa denna rättvisa, t.ex. domare och beslutsfattare men även hos folk i allmänhet.

Tillämpning av lagstiftning, bestämmelser om människans lika värde skapar garantier för en likabehandling och likställdhet och skall motverka diskriminering.

2. Likformig tillämpning

I rättstillämpningen är utgångspunkten att lika fall skall behandlas lika. Om myndigheter och domstolar grundar sina beslut på fullständiga underlag med beaktande av samtliga relevanta källor och hänsyn till individuella förhållanden tas inom den aktuella lagstiftningens ramar så är det möjligt att uppnå stor grad av likhet i tillämpning och därmed likartade bedömningar. Man får en likformig och rättvis tillämpning av lagar och förordningar och en likvärdig behandling som medborgare.

3. Faktorer som på olika sätt påverkar tillämpningen

Det finns dock ett antal faktorer som

kan utgöra en risk för att tillämpningen inte blir likformig och rättvis. Värderingar och attityder kan påverka beslut där utrymme finns för skälighetsbedömningar och tolkningar av lagreglerna. Det kan vara egna värderingar hos handläggaren eller attityder och värderingar hos ledningen som kan få genomslag i en verksamhet. Vidare sker en påverkan vid personliga kontakter mellan handläggare och sökanden. Frågan om hur t.ex. funktionshindrade bemöts har tagits upp i den s.k. Bemötandeutredningen.

Utvecklingen har på flera områden gått mot mer generella och standardiserade regler med utrymme för skälighetsbedömningar i enskilda fall. Denna möjlighet gör att domstolar och myndigheter kan sägas ha del i lagstiftningen genom att de "fyller ut" luckorna i lagstiftningen.

Här finns ett dilemma med för lite eller för mycket detaljreglering. Allt för allmänt hållna regler kan leda till olikformig och orättvis tillämpning. Detaljreglering kan i sin tur leda till att det är svårt att överblicka regelverket samtidigt som denna typ av reglering ofta är utsatt för ändringar och det blir då svårt att etablera en rättspraxis.

Innehållet i förarbeten till lagstiftningen kan utgöra ett stöd. I förarbetena kan lagstiftaren ange ändamålet med nya och ändrade regler och ge exempel på tillämpningar. På samma sätt kan domar utgöra vägledning för liknande ärenden. Vidare kan besvärssystemet ha betydelse för likformigheten i tillämpningar. Slutligen kan antalet utövare och frekvensen av antal ärenden som till vardags hanteras ha betydelse. Beslutsfattarna uppnår olika kompetens. Blankettutformningar är ytterligare en faktor som kan underlätta eller försvåra.

I tabeller redovisas moment som kan medföra risk för olikformig tillämpning samt visar på avsaknad av hjälpmedel, i form av allmänna råd, rättslägesanalyser och uppföljningsrapporter, för handläggare av ärenden.

4. Reglernas utformning inom socialförsäkringen

Man har i detta avsnitt gjort en kartläggning av hur reglerna har utformats med avseende främst på utrymmet för skälighetsbedömningar och individuella hänsyn beträffande de förmåner som hanteras av försäkringskassorna.

Kartläggningen har visat att förmåner kan delas in i tre grupper, förmåner där;

- lika bedömning kan göras
- likartad bedömning kan göras, samt
- individuell bedömning måste göras

Det finns således, som framgår av bil. 1 utrymme för skälighetsbedömningar, vilket också är avsikten. Man skall inom lagstiftningens ramar kunna ta hänsyn till individuella förutsättningar, som t.ex. behovet av vård och tillsyn vid bedömningen av rätten till handikappersättning eller vårdbidrag.

Vid tillämpningen av skälighetsbedömningar finns de största riskerna för olikformig tillämpning. Det kan röra stora grupper av människor med t.ex. sjukpension och medföra stora kostnader. Man gör en jämförelse i antal människor och kostnader för olika förmåner där skälighetsbedömning förekommer. Bl.a. tar man upp assistansersättningen som 1997 utgavs till 7 418 personer. Genomsnittskostnaden per ärende låg här på 595 982 kr.

I de flesta fall finns någon form av förtydligande eller vägledning i förarbeten eller Riksförsäkringsverkets allmänna råd för tillämpningen av bestämmelser som ger utrymme för skälighetsbedömningar och individuella hänsynstaganden. Vägledningen är dock svag i vissa fall vilket kan göra det svårt i fall som medför avsteg från huvudregeln som t.ex. bedömning av "särskilda skäl".

5. Vad vet Riksförsäkringsverket om likformigheten och rättvisan i tillämpningen?

Riksförsäkringsverket har hösten 1998 genomfört en studie av hur likformigt

och rättvist reglerna tillämpats vad gäller bl.a. handikappersättning och vårdbidrag. Det framkom här att t.ex. fler män än kvinnor beviljas assistansersättning, likaså vad gäller handikappersättning var det fler män än kvinnor som beviljades denna förmån och då också det högre beloppet.

Andra analyser som gjorts av RFV är beviljat antal bilstöd och avslagsfrekvens.

Antal ärenden som beslutats av socialförsäkringsnämnden 1998 var bl.a. 11.500 rörande vårdbidrag och 9.000 gällde handikappersättning. Avslagsfrekvensen mellan respektive kassor varierar, handikappersättning t.ex. låg på 39%.

6. Vad vet försäkringskassorna om likformigheten och rättvisan i tillämpningen?

Riksförsäkringsverket har skickat ut en enkät för att få svar på dessa frågor.

Svaren på frågorna om likformighet, uppföljning, kvalitetssäkring och kvalitetskontroll samt kompetens i enkäten visar på många likheter mellan kassorna. Organisationen av ärendehantering skiljer sig åt och kan ha betydelse för hur väl man fungerar som handläggare. Det är då frågan om specialisering bland handläggarna på vissa ärendetyper och antal ärenden som handläggs av den enskilde handläggaren. Man drar slutsatsen att risken för olikformig tillämpning blir mindre med viss specialisering. Viktigt är också att kunna ta fram bra underlag i varje ärende.

7. Erfarenheten från några andra myndigheter

Man gör här en jämförelse med Arbetsmarknadsstyrelsen och Riksskatteverket.

Avslutande synpunkter

Man framhåller här vikten av likfor-

mighet och rättvis tillämpning av lagar och förordningar för att garantera rätts-säkerheten. Det är viktigt att medborgaren kan räkna med den säkerhet som skapas genom rättsregler och genom att reglerna tillämpas på ett förutsebart sätt.

Det ankommer på kassans styrelse och ledning att se till att personalen är kompetent för sina uppgifter och att arbetet organiseras så att såväl rättssäkerhet och kvalitet som effektivitet i verksamheten uppnås. Det gäller också för Riksförsäkringsverket att säkerställa en nationell likformighet.

Man upprepar slutligen inslaget av egna värderingar bland handläggare och ledning som bör motverkas på olika sätt så att de ej får genomslag i beslutsfattandet.

INGEGERD BERGFORS

INDEPENDENT LIVING

Ett center som arbetar för ett självbestämt liv

Vi söker en person som kan bli ansvarig för att starta bygga upp och leda ett "Independent Living Center".

Centret ska arbeta med juridik, socialpolitik, infrastruktur m.m. i frågor som berör människor med funktionshinder.

Till Centret kommer människor med funktionshinder att vända sig för att få stöd i sina relationer till samhället. Centret ska inte överta problem, utan tvärtom tillse att de sökande får hjälp till självhjälp.

Du kommer att vara med och rekrytera medarbetare som Du ska leda, i samråd med en ledningsgrupp.

Du ska ha eget funktionshinder och vi ser gärna att Du använder Dig av personlig assistans.

Anställningsform och arbetstider kan diskuteras.

Nyfiken?

Ring 08-506 22 150 eller skriv till Independent Living Center, Bondegatan 37, 116 33 Stockholm
Ansökningar vill vi ha hos oss senast 30 maj.

Den *enda* fjärrkontrollen du behöver!

Med GEWA PROG III styr du allt du behöver - från TV till hiss.

Den kan "styras" med ett finger, manöverkontakt, från en dator eller med rösten. GEWA PROG III kan förändra livet!

Intresserad?

Gewa AB

BOX 92, 191 22 SOLLENTUNA
TEL: 08-92 01 25 TEXTTEL 08-96 99 55
FAX: 08-35 18 74

GEWA

Annonsera i STILETTEN

Nu har du bra möjligheter att nå ut med ditt budskap i STILETTEN. Detta på grund av att vi ökat vår upplaga till 10.000. Tidningen ska dessutom TS-kontrolleras.

Under 1999 kommer vi ut med fyra nummer, i mars, juni, september och oktober.

Annonsmaterial ska vara oss tillhanda senast den 19 maj, 19 augusti och 17 november.

Kontakta vår annonsförsäljning:
Bell Telemarketing, Stockholm
Tel: 08-33 22 50

I GIL är jag med och *utvecklar* min personliga assistans

"Vem försvarar assistansreformen när den är hotad?

Kommunen... eller kanske försäkringskassan? I GIL, som är en del av den globala Independent Livingrörelsen är jag med och påverkar politiker och regeringar både här hemma och utomlands. Vi är duktiga på lobbying och tvekar inte att på olika sätt demonstrera vår ståndpunkt" (Rickard)

GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living, ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Endast eget behov av personlig assistans berättigar till medlemskap. Alternativt kan man få serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder dessutom arbetsledarutbildning men också kamratstöd och en endagsintroduktion för assistenter.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

Har Du några frågor? Kontakta GIL:

GIL, Stampgatan 15, 416 64 Göteborg, tel: 031-63 64 80, Fax: 031-15 18 08

E-post: kontor@gil.org, Hemsida: www.gil.org

DEBATT

Karl Grunewald debatterar Kommunförbundets skrift "En samlad lag om vård och omsorg?" Ett diskussionsunderlag, utgiven av Svenska Kommunförbundet, Kommentus förlag 1998 och refererad i detta nummer på sidan 19. Som bakgrund kan nämnas Kommunförbundets ordförande Margot Wikströms ståndpunkt alldeles efter sitt tillträde. Den uttalades i samband med artikeln "Medborgarrätt väger lätt i kampen mellan stat och kommun", STILETTEN nr 1, 96. "Förvaltningsdomstolarna är onödiga, eftersom vi i kommunerna känner våra medborgare bäst och vet vad de behöver". Margot Wikström har skrivit under förordet i den aktuella skriften.

Skriften är falsk och omoralisk

Skriften är falsk och omoralisk. Falsk därför att den gång på gång motiverar förslagen med andra motiv än de som är de verkliga. Omoralisk därför att man bryter mot den moral och etik som är den gängse eller i varje fall den som stadsmakterna formulerat.

DEN FUNKTIONSHINDRADES STÄLLNING FÖRSVAGAS

Man säger att syftet med förslaget är att åstadkomma en lagstiftning som förmår att förena en stark ställning för den enskilde med ett lokaldemokratiskt handlingsutrymme. – Men att öka kommunens handlingsutrymme betyder enligt allas erfarenhet att den funktionshindrades ställning försvagas!

VILKEN DUBBELMORAL!

Man föreslår att det ska föras in en rätt för kommunen i den nya lagen att utfärda kommunala riktlinjer som ska vara grunden för en domstolsprövning – inte den enskildes behov av en speciell insats så som det är stadgat i LSS. – Man vill alltså överta Socialstyrelsens rätt och skyldighet att utfärda allmänna råd och föreskrifter inom vissa områden. I praktiken skulle alltså Kommunförbundet få befogenhet att precisera vilka insatser som den enskilde ska få. Samtidigt har man mage att

skriva att ett starkt rättsligt stöd är betydelsefullt för att de funktionshindrade ska ges förutsättningar att hävda sina intressen! Vilken dubbelmoral!

Lagen får inte innehålla alltför detaljerade bestämmelser. "Lagen bör som regel tillåta alternativa tillvägagångssätt för att tillgodose den enskildes behov", heter det. Allt för att man ska få bestämma själv vad den enskilde ska få för insats.

DEN FÖRMENTA KOMMUNALA SJÄLBBESTÄMMANDERÄTTEN

Att inte Kommunförbundet vill ha en sådan lag som LSS kan man förstå därför att den strider mot den förmenta kommunala självbestämmanderätten. De svårt funktionshindrade i vårt samhälle ska enligt LSS helt enkelt prioriteras men det ställer Kommunförbundet helt enkelt inte upp på.

Istället för att medge det skriver man att en rättighetsbaserad lagstiftning medger inte ett tillräckligt lokalt handlingsutrymme för att kunna påverka kostnadsutvecklingen. Därför för man fram begreppet skyldighetsbaserad lag istället. Det låter något, men det är kommunen som ska få rätten att precisera skyldigheterna och någon domstol ska inte få ersätta kommunens beslut med ett eget!

DU BEHÖVER NÅGOT ANNAT ÄN VAD DU TROR

Vidare menar man att LSS är en särlagstiftning som brister ifråga om helhetssyn och flexibilitet. (Helhetssyn ska läsas som att du behöver något annat än vad du tror och flexibilitet som att du får nöja dig med något mindre kostsamt). Och vidare: Lagens förutbestämda insatser medger ett högst begränsat utrymme för individuellt anpassade lösningar till förmån för "paketlösningar". (Läs: Du får nöja dig med samma insats som andra får och kan inte kräva sådana som passar just dig – en återgång till en övergiven ideologi med kollektiva lösningar).

Ogenerat saboterar man något av det finaste vi har – eller i varje fall har haft – i vår befolkning: solidariteten med de svaga och med de med de största behoven. Så här skriver man: För att bidra till en mera jämlik ställning mellan såväl olika grupper av funktionshindrade och andra behövande grupper, bör alla omsorgstagare omfattas av samma rättsliga regler. – Det är den omvända solidariteten som gäller för Kommunförbundet – den svage med den starke!

KARL GRUNEWALD, F.D. MEDICINALRÅD

Du medmänniska

Skriven inför handikappdagarna 16-17/10-85

Varför tittar du bort när vi möts?

Vad är du rädd för?

Tycker du att det är pinsamt att möta någon som har ett handikapp? Tycker du att jag ser konstig ut? Säger du till dig själv, "jag ska minsann inte glo" och så tittar du åt ett annat håll, och låtsas att jag inte finns.

Men du, jag vill att du tittar på mig som du gör med alla andra du möter och att du ser mig som en medmänniska

med önskningar, behov och känslor som du.

Även om jag inte har en kropp som efter gängse normer, så är jag också lika mycket kvinna, med längtan efter kärlek, ömhet och sex.

Blir du förvånad?

En man på gatan undrade "är hon gift"

Ja, sa jag och då sa han:

"Hur faan vill någon vara gift med en i rullstol"

Jag tror att han såg mig som en könlös varelse och tyckte kanske synd om min man och funderade över vad han gör med sina lustar.

En bekant jag har, säger var gång vi träffas "jag tänker aldrig på att du är handikappad" Inte? säger jag.

"Nej" svarar hon, "för med dig kan man prata om vad som helst och du är alltid så glad".

Det hör till handikapprollen säger jag förklarande.

Då ler min bekant åt ironin.

Du ska veta att jag är en människa som du.

Jag har också fördomar, om dom som har andra handikapp än mina, och dom som inga handikapp har.

Så du medmänniska

försök att glömma rullstolen

och se människan bakom handikappet, och var inte så förbaskat hänsynsfull, jag är inte så sårbar som du tror.

Vi har mycket mer som förenar, än som skiljer oss åt.

Vi är trots allt ganska lika – inuti.

ELSIE BERG*

Aktiv fritidstudier tränning

Folkhögskola

Skolans övergripande mål är att arbeta för ett samhälle för alla. I en integrerad miljö vill vi skapa en skola som tar hänsyn till samhällets nya krav och möjligheter. Med hänsyn till nya utbildningsbehov vill vi ge funktionshindrade och andra kompetens att på lika villkor möta framtiden. En helhetsinriktning där människan, miljön, ursprunget sammanfogas. Kursinriktningen ska också ge alla elever möjlighet att gå vidare till en förbättrad livssituation.

Aktivitets- och träningskurser

Golf 2/5-7/5

I samarbete med Sölvesborgs Golfklubb och med professionell golfinstruktör genomför vi en golfkurs för dig som vill ta utmaningen att spela långgolf.

Idrott och friluftsliv 9/5-14/5

När våren är i antågande genomför vi veckan med inriktning på idrott och friluftsliv. Du kommer att bli introducerad i olika handikappidrottsgrenar samt få möjlighet till friluftsliv med paddling och matlagning över öppen eld.

Boule/Boccia 6/6-11/6

Den här veckan genomför vi tillsammans med Svenska Handikappidrottsförbundet. Det är framför allt boccia som vi ägnar den mesta tiden.

Konst och målarkurs 7/6-11/6

Vi hämtar inspiration till vårt målande från poesi, bokskog och hav. Naturligtvis kommer vi att besöka lokala konstutställningar för att få intryck.

För närmare information var vänlig kontakta:

Valjevikens

Box 94, 294 22 Sölvesborg

Tel. 0456-151 15 Fax. 0456-418 80

E-post: info@valjevikens.k.se

Hemsida www.valjevikens.k.se

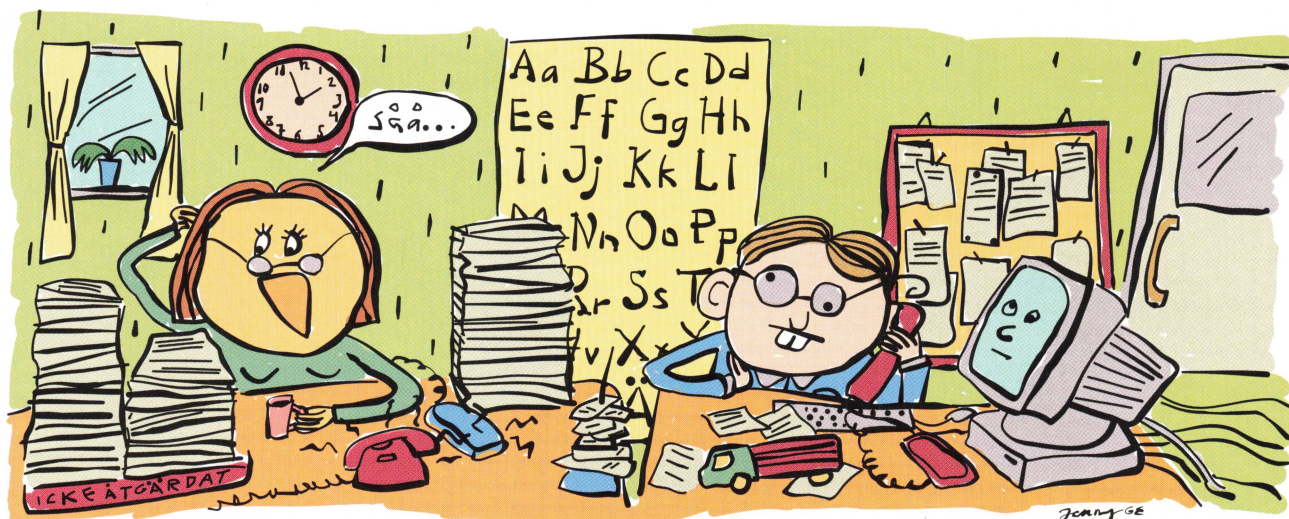

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

Att rekrytera personlig assistent från arbetsförmedlingen

Tisdag eftermiddag ringer en kund till kontorschefen Lars och önskar upplysningar om människor som söker jobb som personliga assistenter. Saken är den att på detta kontor arbetar tyvärr människor som hellre berättar hur svårt deras arbete är, eller svarar på frågor som ingen ställt. Chefens assistent som besvarar samtalet lovar att Lars ska ringa upp då han sitter i ett möte.

När nästa dag, onsdag, nästan gått ringer kunden på eftermiddagen och påtalar sin existens och får ett samtal med Lars som påstod sig ha ringt en timme tidigare då det var upptaget. När samtalet avslutats hade Lars lovat att Sven-Erik skulle få ansvaret att ringa upp och delge kunden uppgifter som skulle kunna leda till att en arbetslös medborgare fick en anställning.

Torsdag avlöper utan att någon ansträngning från Sven-Erik noteras och den tålmodiga kunden beslutar sig för att nästa dag, fredag, förhöra sig om att ärendet uppmärksammas. Till sin stora förvåning får han höra att hans telefonnummer slarvats bort av assistenten varpå kontakten uteblivit men assistenten lovar att Sven-Erik ska ringa då kunden uttalat sig om att han kan utvärdera kontorets värdefulla uppgifter över helgen då brådska råder. Ingen

Sven-Erik ringer under fredags-eftermiddagen heller.

På måndag förmiddag kl. 10 ringer kunden åter till Lars och undrar hur det är ställt med ordningen på hans kontor och Lars ställer sig frågande varför inte Sven-Erik ringt men ska undersöka saken och återkomma.

Allting tyder på att så sker. En timme senare ringer Christer, en av fot-folket liksom Sven-Erik, och berättar att just denne på en lapp anmodat Christer att ringa upp kunden. Denna Christer har kunden upplyst Lars om att han inte vill ha att göra med då tidigare kontakter inte varit tillfredsställande. Av Christer erfar man att han inte alls arbetar med de uppgifter som kunden önskar, ej heller gör Sven-Erik det. Det finns däremot en annan anställd som kan tillhandahålla de uppgifter som kunden önskar.

Christer ska be denne att ringa upp så att ärendet kan få ett avslut. Förmiddagen skulle kunna avslutats utan någon sådan kontakt då Christer inte överlämnat ärendet till den kvinna som skulle avsluta ärendet, om inte kunden hade ringt upp och då påträffat just denna kvinna.

Det är nu som Birgitta träder in på scenen och med ett bevarat lugn klock-

an 11:59 avser att ge kunden vad denne så rimligt önskar på tio minuter. Birgitta och kunden hinner också avtala om hur man ska upprätthålla kontakten via e-post för att utbyta information i framtiden så att kunden på ett effektivt sätt kan verifiera på vilket sätt Birgittas klarsynta insats haft betydelse. Nästan en vecka senare kan då kunden börja utvärdera huruvida han kan hitta en ny personlig assistent.

Ett annat exempel i en grannkommun ter sig så här. Strax efter middag ringer kunden till kontorets växel och blir hänvisad och kopplad till Malin som helt käckt lyssnar till kundens önskemål och lovar att titta igenom sitt register och skicka uppgifterna via e-post. En timme senare öppnar kunden sin postlåda och tar del av vad Malin funnit. Samma eftermiddag har kunden bestämt en tid för anställningsintervju med en lämplig kandidat. Dagen efter träffas parterna och kommer överens om en anställning som gäller ännu i dessa dagar. Är inte livet fantastiskt på arbetsmarknaden?

JONNY BENGTTSSON*

Adolf Ratzka
Stockholmsföreningen för
Independent Living
Bondegatan 39
116 33 STOCKHOLM

Petersens 12
12741 SKÄRDÖMEN

B

"Bäste redaktör"!

Jag är en rullstolsburen och blind tjej
54 år som ansökte om ett hjälpmedel.

Cirka två långa år 97-98 har det
tagit att kasta bollen, från den ena
till den andra i min kommun.

Först till bostadsanpassningsnämnden.
Sedan till landstingets hjälptera-
peft, handikappomsorgen i kommunen. Se-
dan gjorde jag skriftliga ansökningar
till samtliga, och fordrade också
skriftliga svar. Ingen kunde ge besked
om vem som skulle stå för fiolerna.
Alltså kostnaderna för den bärbara
porttelefonen. Den behöver jag för att
öppna för mina besökare.

För cirka två veckor sedan (i janua-
ri 99) kom beslutet. Godkänt att
installera den bärbara porttelefonen i
min bostad. Kostnaderna skulle delas
mellan kommunen och landstinget.
Grattis Britt-Marie! Nu kan du öppna
"för vem du vill"

AL Britt-Marie Berggren*

Om kontantstödprincipen hade gällt på det här området så hade Britt-Marie kunnat öppna sin dörr redan inom en vecka och åtskilliga tusenlappar hade sparats för både henne och samhället, tusenlappar som nu gått till meningslösa utredningar.

Independent Living Sverige kräver införandet av kontantstödsprincipen. Skaffa dig mer information och bli aktiv eller stöd oss i kampen för medborgerliga rättigheter.

Independent Living Sverige, Bondegatan 37, 116 33 Stockholm, Tel 08-506 22 192

Fax 08- 506 22 180, <http://www.ilsverige.org>

Nästa **STILETTEN** kommer i juni 99